

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05
 Men abonneert zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.90
 » » » 1000 » . . . 0.08
 » » » 3000 » . . . 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Wnd Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 109 Laan Copes v. Cattenb voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haugpoort 4, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is: Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50)

De ondergeteekende
 wonende te wenscht
 donateur-*trice*
 lid te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van
 f den 190
 Handteekening:
 Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Boeatan. — Hulde-Album. — Oost-Indische Berichten. — West-Indische Berichten. — De Krulloten. — Uit O-Indische bladen. — De Spoorweg door de Amei-Kloof. — Van vreemde Koloniën. — Boekankondiging. — Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail. — Feuilleton.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeling 's-Gravenhage:
 H. M. de Koningin en Z. K. H. de Prins der Nederlanden hebben het voornemen te kennen gegeven om de Voordracht bij te wonen, die Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis op Donderdag 11 Februari, des avonds ten 8 ure, in het lokaal Diligentia zal houden over: *zijne Reizen in Borneo, in 't bijzonder die naar de Kenja's.*
 Wij onderschrijven het uur van aanvang en doen daarbij aan onze leden het bevelid verzoek om vóór dat beginuur in de zaal te zijn.

II. Van het Dagelijksch Bestuur:
 De eenigen tijd geleden gegeven tooneelvoorstelling ten bate der in Suriname verpleegde lepralijders (melaatschen) is in alle opzichten goed geslaagd.
 Na afrek der noodige onkosten, heeft zij een zuiver voordeel van f 571.53½ opgeleverd, welk bedrag ons namens de tooneelclub door een der medewerkers is ter hand gesteld om het te verdeelen tusschen de inrichtingen, die voor de verpleging zorg dragen. Van de wijze hoe de verdeling is geschied, geven wij later kennis.
 Bij dit bericht van het verkregen resultaat herhalen wij den vroeger reeds gebrachten dank, aan de hoogst bewaamde dilettanten, die, al weldoende, aan het Haagsch publiek een hoogst aangenaam avond bezorgden. Ook

FEUILLETON.

Vóór vijf en vijftig jaren.
 Uit het officiersleven op Sumatra.

III.

Toen Athos met zijn kameraden zijn nieuw huis te Padang Pandjang betrok, was het nog lang niet af. Het ontbrak om er goede deuren en vensters in te laten maken en die te doen schilderen. Er waren echter twee voorziene omstandigheden, die hulp aanbrachten. De eerste was de komst van den officier van gezondheid, Bal, die van Singkel kwam en daar een spaarduitje gemaakt had, de tweede was een opstandje in de Benedenlanden, bij Priaman. De 3e compagnie, waartoe Athos behoorde, moest onverwijld naar Kajetanam marcheren. Daarbij was als luitenant ingedeeld: d'Artagnan. Athos en d'Artagnan lieten hun tekenwerk liggen en rukten mede uit. Hun kapitein was: J. C. Oranen. In het half voltooide huis van Athos trokken nu: dokter Bal, Porthos en Aramis. De dokter zorgde dadelijk, dat het huis verder afgemaakt werd. De opstand in de Benedenlanden werd door van der Hart op energieke wijze in de geboorte gesmoord. Majoor Watson rukte van uit Padang met 3 compagnieën infanterie en een compagnie artillerie. Een compagnie kwam te Kijambang, een te Loeboe Bassoeng en een met de artillerie te Priaman. De compagnie van kapitein Oranen werd aan die mobiele kolonne toegevoegd en, ter eere van Oranen en d'Artagnan moest gezegd worden, dat ze de Padangsche troepen de loef woude uitbarste en hem een duchtige schrobering gaf. Gelukkig verbeterde Hess zich daarna. Die beterschap duurde echter slechts tot hij Kapitein werd, waarna hij weder in zijn oude kwaal verviel, die hem zijn demissie bezorgd heeft.

Door de flinke maatregelen van van der Hart was het oproerige district weldra rustiger dan ooit; de schuldigen werden uitgeleverd; de boeten betaald. Drie maanden bleef de mobiele kolonne in de verschillende plaatsen gelegerd.

aan de lieve jonge dames, die zoo welwillend en met zooveel lust en ijver de programma's colporteerden, is een deel der opbrengst te danken.

Naar wij vernemen bestaat er kans, dat in de maand Maart ook te Amsterdam eene liefdadigheidsvoorstelling door dezelfde tooneelclub gegeven zal worden.

III. Van de Afdeling Rotterdam:
 Maandag 22 Februari, des avonds ten 8 ure, in de bovenzaal van het „Nut”, Oppert 31,
NAAR CENTRAAL TIMOR.
 Voordracht met lichtbeelden door den Heer F. Fokkens, Oud-resident van Timor.

De leden van „Oost en West” hebben toegang met hunne huisgenooten.
 Entrée voor niet-leden f 0.50.

IV. Van de Afdeling Breda en omstreken:
 In den loop van de maand Maart a.s., op later te vermelden datum, zal de heer H. van Kol, lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, eene lezing houden voor de leden dezer afdeling over zijn belangrijke Reis door West-Indië.

De toegang zal ook voor niet-leden zijn tegen een geringe entree, gedeeltelijk ten bate der lepralijders in Suriname.

V. Van het Dagelijksch Bestuur:
 De ondergeteekende verzoekt bevelid de contributiën voor het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West” gereed te willen houden, opdat daarover per postkwitantie kunne worden beschikt.

De Penningmeester v/h. Hoofdbestuur,
 GONGGRIJP.

VI. Van de Vereen. „Moederland en Koloniën”.
 ALGEMEENE VERGADERING op Vrijdag 12 Februari 1904, des avonds te 8 ure in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis.

Voortzetting van de behandeling van het Koloniaal Programma der Vereeniging.

Aan de orde is:
 Hoofdstuk VI Artikel 11 (over de exploitatie van bosschen en mijnen).
 Hoofdstuk VII Belastingen.
 „ VIII Bestuur
 „ IX Leger en Vloot.
 „ X Uitbreiding van gebied.
 „ XI Indo-Europeaan.

Voor de ingediende amendementen wordt gerefereerd aan het convocatie-biljet van de Vergadering op 18 December a. p.

Namens het Bestuur,
 De Secretaris der Vereeniging,
 J. L. SWART,
 Stephensonstraat 23.

VII. Van het Dagelijksch Bestuur:
 Van de „Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Ned-Indië” ontvingen wij het voorstel om aan Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken een verzoekschrift in te dienen, strekkende tot het nemen van maatregelen, die voor de toekomst gunstig kunnen inwerken op de kennis bij de meerderheid van het Neder-

landsche volk, van de land- en volkenkunde der Bezittingen en Koloniën in Oost- en West-Indië.

Aangezien, zowel de strekking als de inhoud der daarbij ontvangen stukken onze goedkeuring wegdroegen, hebben wij bedoeld rekest doen uitgaan.

Hieronder volgt, zowel de inhoud van het stuk als die van eene door het lid Berckenkamp bijgevoegde nota:

Aan Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De Vereeniging „Oost en West”, die zich tot hoofddoel stelt de belangstelling in Nederlands koloniën en bezittingen, bij het gansch volk, in alle rangen en standen der maatschappij, op te wekken en sedert ettelijke jaren er naar streeft, om door het verspreiden van populaire kennis tot dat doel te geraken, is door hare ervaring tot de overtuiging gekomen, dat de hooge mate van onkunde, waarin de groote meerderheid der Nederlanders verkeert, wat betreft land en volk van Oost- en West-Indië, onmogelijk zal zijn te bestrijden, zonder aanmerkelijke verbeteringen in het onderwijs, dat aan de jeugd en de jongelingschap in de Indische land- en volkenkunde wordt gegeven.

Wat het lager onderwijs betreft, verwijzende naar eene overgelegde nota van haar lid K. F. C. Berckenkamp, oud-onderwijzer in Nederland, doet zij Uwe Excellentie het eerbiedig verzoek:

eerstens: Te willen bevorderen, dat bij de examens voor onderwijzer en hoofdonderwijzer, het zwaartepunt van de kennis der aardrijkskunde werkelijk gelegd worde op Nederland en zijne Koloniën, zooals het programma dier examens bedoelt en

ten tweede: Gelet op die opvatting der exameneischen, aan de Rijksnormaallessen en Rijkskweekscholen onderwijzers te verbinden, speciaal belast met, en volkomen geschikt om onderwijs te geven in de aardrijkskunde en de volkenkunde onzer overzeesche bezittingen en koloniën.

Behalve het bovenstaande, dat over den te leggen grondslag voor de algemeene kennis van de Indische land- en volkenkunde handelt, wenscht de Vereeniging nog onder de aandacht van Uwe Excellentie te brengen, dat ook aan onderscheidene Hoogere Burgerscholen en Gymnasia het onderwijs in die vakken nagenoeg alles te wenschen overlaat. Daaraan is ongetwijfeld toe te schrijven de geringe belangstelling, ook van de geestelijk ontwikkelde in den lande, in het lief en leed onzer overzeesche gewesten.

De oorzaak van dit verschijnsel, acht de Vereeniging voor een groot deel daarin gelegen, dat niet met klem de hand wordt gehouden aan den eisch van gelijke kennis van Nederland en van de Overzeesche deelen van het Rijk, zooals die, blijkens de bij dit rekest gevoegde bijlage II, bij de meeste programma's van examen voor te vervullen betrekkingen of voor hoogere

opleiding, in woorden zijn gesteld. Dit schipperen met de gestelde eischen door de examencommissies kan niet anders voortvloeien dan uit de overtuiging harer leden, dat de aspiranten de voorgeschreven kennis niet hebben kunnen opdoen.

Wat onze Vereeniging, in verband met het bovenstaande dan ook bijzonder heeft getroffen, is, dat in een oud koloniën-bezittend land als het onze, aan de Rijksuniversiteiten, de opleiding tot docent in de Aardrijkskunde ten eenenmale wordt gemist, zoodat de wettige bevoegdheid om les te geven in dat vak, wordt toegekend aan Doctoren in de letteren, zonder dat zij eenig bewijs van bekwaamheid daarin behoeft te geven.

Daardoor zijn en worden dikwijls tot het les geven in de aardrijkskunde aan de H. B. scholen en Gymnasia personen benoemd, die, zelfs de noodige vóorstudiën niet hebben gemaakt om een aardrijkskundig werk van eenige betekenis met vrucht te kunnen lezen, waaruit voortvloeit, dat het onderwijs in de land- en volkenkunde niet anders dan onvruchtbaar kan zijn en derhalve zij, die in belangstelling voor Oost- en West-Indië zouden moeten vóórgaan, van het opdoen der in de eerste plaats daartoe noodige kennis verstoken blijven.

Overtuigd van de sympathie van Uwe Excellentie voor het streven onzer Vereeniging, vooral waar zij op betere kennis der koloniën bij het volk aandringt, nemen wij de vrijheid op al het bovenstaande Hare bijzondere aandacht te vestigen.

Moet, zooals bij alles het geval is, ook hier de grondslag in de eerste plaats goed zijn, zoo geeft toch het thans afhankelijk zijnde wetsontwerp tot wijziging der wet op het Hooger Onderwijs ons aanleiding, dit rekest ook te besluiten met een concreet verzoek; namelijk:

a. Om tot het geven van onderwijs in de aardrijkskunde aan de H. B. scholen en Gymnasia geen bevoegdheid meer te geven, zonder dat de noodige bewijzen van bekwaamheid daartoe werden geleverd, in dezelfde mate als dit bij alle andere vakken het geval is.

b. Tot opleiding van leeraren in de aardrijkskunde aan de Rijksuniversiteiten van Nederland de gelegenheid te openen, zooals die, blijkens de opsomming in het „Geographisches Jahrbuch” van 1901, blz. 425 en volgende, in bijna alle andere landen van Europa bestaat.

t Welk doende,
 Namens het Hoofdbestuur,
 Het Dagelijksch bestuur,
 N. VAN ZUYLEN—TROMP, *Presidente.*
 G. A. SCHERER, *vice-President.*
 G. P. H. H. GONGGRIJP, *Penningmeester.*
 L. P. F. SCHIMPF, *Secretaris.*

Wijl alles rustig was, werden de gedetacheerde posten druk bezocht, vooral door Athos, die een onvermoed, vlug paard bezat en dagelijks zijn tournee maakte, zoodat een oude Kapitein te Kijambang zeide: „je bent net als de oude dubbeljes, ik zie je steeds voor mijn oogen!” terwijl een ander te Loeboe Bassoeng uitriep, nadat Athos daar vertoefd en veel gezongen had: „u jeune homme charmant!” Maar ook aan dit woelige, rusteloze leven kwam een einde. De 3de compagnie keerde naar Padang Pandjang terug; het stortregende toen 's morgens om 5 uur Kajetanam verlaten werd. In het garnizoen komende, werd gemeenschappelijk gedineerd. Om 4 uur 's middags waren de natte kleeren, zoo droog geworden, dat ze aan het lichaam als vast geplakt waren. Intusschen was Athos' woning door de goede zorgen van Dr. Bal netjes in orde gekomen. Eenige weken bleven de vier vroolijke officieren te samen wonen. Athos maakte zijn kaart verder af. Hij was gewaarschuwd, dat de Overste van der Hart verlangend was, om iets van zijn werk te zien; daarom had hij reeds bij voorbaat een zeer grooten koker van bamboe betong laten maken. Het tekenwerk werd nu en dan afgewisseld door rijtoeren. Zoo was Athos op een dag naar F. de Kock gereden. Hij had permissie, maar moest 's avonds terugkeeren. Het was echter te F. de Kock zoo gezellig, dat hij besloot den volgenden morgen in de vroege naar huis te rijden. De overste van der Hart was naar F. van der Capellen; hij zond een extra post naar Padang Pandjang om Athos te gelasten den volgenden dag met zijn kaart bij hem te komen. Toen die extra post 's avonds aan het huis van Athos kwam, was gelukkig d'Artagnan daar bij de kameraden. Hij wist dadelijk raad. Hij bestelde drie paarden, die om 5 uur van den volgenden dag bij hem moesten zijn. Op een dezer rossen zette hij dien morgen zijn jongen en beval hem — ventre à terre — naar F. de Kock te rijden om Athos het bevel van van der Hart te overhandigen. Een paard hield hij ter beschikking van Athos en een ander zond hij vooruit op de helft van den weg naar Fort van der Capellen. Athos zat om zeven uur te paard en gebruikte juist voor Manger's Toko een Frúschoppen, toen de extra-post hem bereikte. Hij zette zijn paard in een flinken draf en was reeds om 9 uur voor

zijn huis. Nu snel van kleeding verwisseld, den grooten koker met de kaarten dwars over zijn rug gebonden en een der huurpaarden bestegen. De weg naar F. van der Capellen was toen nog een echte bergweg, steeds over uitloopers van den Merapi leidende. Om 11 uur werd halfweg bereikt, op het tweede huurpaard geklommen en andermaal en route. Het arme dier was half dood, toen het met zijn berijder om 1 uur Batoe Sankar (F. van der Capellen) binnen galoppeerde, Athos vond Brinckman en den adjudant van den overste nog aan de rijstafel. Hij kon dus nog wat mee penzelen. Toen hij om twee uur met de kaart bij den overste kwam, loofde deze zijn spoed, hij vond, dat Athos bijzonder vlug was geweest om aan zijn last te voldoen. Athos lachte natuurlijk in zijn vuistje.

Terwijl Athos met zijn compagnie nog te Kajetanam was, had de kapitein Oranen hem op een mooien dag aangemoedigd om eens naar Padang Pandjang te rijden. Hieraan voldeed Athos gaarne. Hij vond de kameraden d'Artagnan, Aramis en Porthos bijeen en daarbij den vroolijken Docter Bal. Deze een Breda-naar, vroolijk en levenslustig, was een der opgewondensten van het gezelschap. Hij streek langs zijn langen, rossigen baard en begon: „zouden wij niet meugen drinken met volle teugen, zouden wij niet meugen een uurtje vroolijk zijn!” Ja, zeker, riepen allen, wij willen van daag vroolijk zijn. En voort ging het, in gezelschap van den schelen Pils, den kastelein, die voor de dranken zorgen moest, naar een koepel, pas op een heuvel opgericht, om dien in te wijden.

Het gevolg dier inwijding was zoo vreesselijk, dat het verhaal daarvan tot later dient te worden uitgesteld. Thans zou het de gemoedelijkheid van dit verhaal bederven. Het wordt dus vooreerst overgeslagen.

Kort nadat de 3de compagnie weder te Padang Pandjang was, kreeg dr. Bal zijne overplaatsing naar Padang. Het huis der drie mousquetaires wordt voortaan slechts door die drie: Athos, Aramis en Porthos bewoond. Aramis was de menagemeester. Intusschen had deze laatste zich een bamboezen woning laten bouwen en, ongeveer in Juli 1849, verhuisde hij daarheen. Dat was voor Athos en Porthos alles behalve aangenaam. Daarom besloten ze zes dagen verlof te

NOTA van den Heer Berckenkamp.

In alle koloniserende staten van Europa is in de laatste jaren eene groote belangstelling levendig geworden voor de bezittingen in andere werelddelen; niet alleen wat handel en verkeer en in het algemeen de verhouding tot het moederland aangaat, doch ook in hoge mate betrekkelijk het economisch leven en de maatschappelijke welvaart der oorspronkelijke bevolkingen.

Mag men dat verschijnsel toejuichen, ten eerste, als kenteeken eener hoogere, meer moreele opvatting van beschaving; ten tweede als blijk, dat meer en meer ingezien wordt, hoezeer van de welvaart der koloniën die van het moederland afhankelijk is, dan is het des te meer betreurenswaardig, te moeten constateren, dat verreweg het grootste gedeelte van de bevolking van ons vaderland aan die beweging geen deel heeft. Reden tot bezorgheid geeft dit vooral, wanneer men nagaat, van hoe groot belang het bezit der Indië steeds geweest is, hoeveel waarde aan het behoud der koloniën voor de toekomst moet gehecht worden. De Vereeniging „Oost en West“, die zich in hoofdzaak ten doel stelt: het verspreiden van populaire kennis omtrent onze bezittingen in Azië en Amerika, is bij het nagaan der oorzaken, waaraan bedoeld gemis van belangstelling te wijten is, tot de conclusie gekomen, dat daaronder onwetendheid één der voornaamste is; te meer is dit verschijnsel te betreuren, daar terzelfder tijd algemeen erkend wordt, dat de kennis van zijn vaderland en de koloniën tot de kundigheden behoort, die elk ontwikkeld mensch behoort te bezitten.

Wat de Regering zich op dit laatste standpunt plaatst, valt op te maken uit het feit, dat in de programma's van het meerendeel der van Regeeringswege uitgeschreven examens, voor zooverre zij meer bepaaldelijk ten doel hebben onderzoek naar den ontwikkelingsgraad der kandidaten, kennis van onze overzeesche bezittingen uitdrukkelijk is opgenomen.

Des ondanks moet geconstateerd worden, dat die kennis bij het volk of geheel en al ontbreekt, of hoogst elementair is.

De schuld hiervan schijnt in de eerste plaats gezocht te moeten worden bij het lager onderwijs, dat in dit opzicht een onvoldoende grondslag legt voor de ontwikkeling van den toekomstigen staatsburger.

In enkele volksscholen toch, vooral ten platten lande, is zelfs geen wandkaart der koloniën aanwezig, terwijl veelal alle hulpmiddelen tot aanschouwelijk onderwijs ten eenenmale ontbreken. Wel trachten bijzondere instellingen, als het Koloniaal Museum te Haarlem, in die leemte te voorzien door op aanvraag, kosteloos, verzamelingen te verstrekken van voorwerpen uit de Indië afkomstig, doch uit den aard der zaak kunnen zulke verzamelingen niet zeer omvangrijk zijn, terwijl bovendien, blijkens mededeeling van den Directeur van bovengenoemde instelling, aan ruim het derde gedeelte der bij het Museum ingekomen aanvragen niet kan worden voldaan. Wij meenen, dat waar het zulk een nationaal belang geldt, het verstrekken der leermiddelen door de overheid — hetzij door de Gemeenten of door het Rijk — zou behooren te geschieden aan alle scholen. Doch ook aan inrichtingen van onderwijs, die in dit opzicht in betrekkelijk gunstige conditie verkeren, komt het leervak, kennis der overzeesche bezittingen, slecht tot zijn recht en bepaalt zich het onderwijs daarin gegeven, bijna uitsluitend tot het doen aanleeren van namen, al dan niet met toevoeging van topografische gegevens.

Van het leven en bedrijf der volken onder ons gezag, van hunne zeden en maatschappelijke omstandigheden, blijven de leerlingen der volksschool zoo goed als geheel onkundig.

Ook de Commissiën, belast met het afnemen der boven omschreven examens, vergenoegen zich met het vorderen van eenige oppervlakkige, uitsluitend topografische kennis, hetgeen, naar het ons voorkomt, daaraan is toe te schrijven, dat geen der kandidaten zou voldoen, indien kundigheden, van anderen aard geëischt werden.

Deze toestand is treurig en zorgwekkend te noemen.

Wij willen niet treden in beschouwingen omtrent de meerdere of mindere wenschelijkheid voor de Regering, om haar tot hertoe tegenover het lager onderwijs ingenomen standpunt — het zooveel mogelijk vrij laten van den onderwijzer in de school — te verlaten, hetgeen o. i. ook niet mogelijk zou zijn, zonder ingrijpende wijzigingen in onze onderwijs-wetgeving.

Wij willen ook niet de wenschelijkheid betoegen van het in het buitenland, met name in Frankrijk, gehuldigde systeem van door de Regering of de Gemeentebesturen aanbevelen of voorgeschreven schoolboekjes, vooral niet, daar naar onze overtuiging de oorzaak der hier besproken kwaal niet in hoofdzaak te zoeken is in de gebrekkige inrichting der leerboeken.

Deze toch moeten, om voor de volksschool bruikbaar te zijn, voldoen aan de eischen: goed papier, goeden druk, geringen prijs en in verband daarmee beknopt zijn. Bovendien achten wij de stelling juist, dat het leerboek slechts mag zijn: een steun voor het levende woord van den onderwijzer. Doch het is juist dat woord, dat hier te kort schiet.

Het zij verre van ons dit te willen toeschrijven aan onverschilligheid — het betrekkelijk groot aantal aanvragen om leermiddelen aan het koloniaal museum — 818 — zou het tegendeel kunnen bewijzen. De oorzaak schijnt veel eer gezocht te moeten worden in onvoldoende opleiding van de onderwijzers.

Wat het onderwijs in aardrijkskunde betreft, is hunne

vorming toch opgedragen aan leeraren, die, behoudens een hooge uitzondering wellicht, onbekend zijn met land en volk onzer koloniën.

Zoolang hierin geen verandering gebracht wordt, valt er o. i. niet te hopen op eene grondige verbetering van het onderwijs in de kennis der Nederlandse koloniën, hetgeen voor de toekomst van ernstige gevolgen zou kunnen zijn.

Waar nu de overgrote meerderheid der onderwijzers hunne opleiding krijgen aan Rijksnormaalscholen en Rijkskweekscholen, aan inrichtingen dus, die onder het beheer der landsregering staan, en waarvan de leeraren door deze benoemd worden, komt ons het voor, dat de Regering, zonder dat hertoe eenigerlei wetswijziging zou vereischt worden er toe over zou kunnen gaan, aan bedoelde inrichtingen onderwijzers te verbinden, speciaal belast met onderwijs in de land- en volkenkunde onzer koloniën en die bij gebrek aan doctoren, die van dit vak eene speciale studie maakten o. a. gekozen zouden kunnen worden uit dezulke onder de teruggekeerde Nederlandsch-Indische onderwijzers als daartoe genegen en geschikt zijn.

Van een dergelijken maatregel zouden wij veel goeds verwachten. (w. g.) BERCKENKAMP.

„BOEATAN.“

Voor de leden van „Oost en West“ en de abonnees van ons Weekblad, die niet in de gelegenheid zijn onze tentoonstellings- en verkoop-localen, te komen bezichtigen, is het zeker niet onbelangrijk hier een kleine opsomming en een paar korte beschrijvingen te doen volgen van wat er alzo thans reeds in Plaats 9, den Haag te zien en te krijgen is.

In de eerste plaats dan het door zijne lichtschittering dadelijk in het oog vallende geelkoperwerk, in den vorm van groote en kleine siri-hstellen, tempelongs, bokors, gendies, muur-kandelabres en -borden, bloemvazen, sigarenkokers, ketels en deurenknoppen, alle meer of minder uitvoerig en fijn geëtseld, al naar den smaak en de bedrevenheid van den bewerker. Het meerendeel der stukken van ouden datum ontving „Boeatan“ door tussenkomst van Dr. Kohlbrugge te Sidoarjo, de nieuw-vervaardigde, veelal echter ook naar oude modellen, door bemiddeling van den heer J. E. Jasper, Controleur te Djombang, die, zoals onze lezers weten, de groote verdienste heeft gehad op het Javaansche koperwerk zoodanig de aandacht van het Europeesche publiek in Indië te vestigen, dat het in trek is gekomen en hij daardoor gelegenheid heeft gevonden om onder de bekwaame leiding der ouden de bestaande werkplaatsen te doen dienen tot practische opleiding van de jongere inlandsche werkkrachten.

Toen wij dan ook het aanbod van Dr. Kohlbrugge, om koperwerk voor ons aan te koop, dankbaar aannamen en daarbij aanmerkten: „ons niet dat van den heer Jasper te sturen“ (zie de jongste „Handeling van het Bataviasch Genootschap“), had dit laatste betrekking op het feit, dat wij met den Controleur van Djombang reeds persoonlijk in betrekking stonden en van hem rechtstreeks bezendingen ontvingen.

Wij geven gaarne aan Dr. K. toe, dat het nieuwe koperwerk meestal voor het oudere onderdoet, maar daarom keuren wij toch niet al het door den heer Jasper verrichte af, integendeel zijn wij overtuigd, dat hij reeds vóór in het belang van den Javaanschen Kunstnijverheidswerker heeft gedaan en hopen wij, niet alleen dat hij zal doorgaan op den ingeslagen weg van onderzoek, studie en aanmoediging, maar vertrouwen ook, dat zijn goed voorbeeld door vele zijner collega's zal gevolgd worden.

Naast het geelkoper zijn er ook enkele voorwerpen van geslagen roodkoper, *dandangs* en *kendils*, met weer een geheel andere lichttinteling, door regelmatig rondlopende hamerafdrukjes teweeggebracht; de eerste zijn, op een houten voetstukje geplaatst om het kantelen te voorkomen, uitstekend voor prullebak te bezigen, terwijl de laatste als bloempotbekleding zeer goed voldoen.

Andere opvallende artikelen van Java afkomstig zijn: het *snijwerk van Japara*, als dozen, kisten, standaarden en schermen; en het *batik werk*. Er zijn bijzonder fraaie hoofddoeken, slendangs, kembens, sarongs en kain-pandjang's, o. a. uit de Vorstlanden afkomstig en vervaardigd onder dezelfde bekwaame leiding, waaraan wij twee jaar geleden de prachtige collectie onzer tentoonstelling in de Witte Zaal van het Paleis op den Kneuterdijk dankten. Ook door de hulp van Dr. Groneman, die wegens zijn langdurig verblijf te Djocja en zijne groote belangstelling voor de Inlandsche kunst, zeker wel als een kenneer zal worden aangemerkt, ontving Boeatan eenige goed gelukte batiks en van enkele Hagenaars kreeg zij sarongs in commissie ter verkoop. Dr. G. zond op ons verzoek ook eenige waaiers in den trant der ledereen wajangpoppen gesneden en gekleurd.

Op het gebied van weefsels is er eene groote keuze. Behalve een uitgebreide collectie uit de weverij van mevr. Ament te Pekajon, die zich thans ook met fijver tolegt op het volgen van oude Inlandsche patronen, zijn er verschillende slendangs met goud- en

ontwaarden de ruiters een weg links; dien moest men hebben, want hun was aanbevolen steeds links te houden. De *Sago* lag voor hen en ze moesten langs dien berg rijden en afdalen om *Alaban* en verder *Paya-Koembo* te bereiken. De weg naar *Alaban* liep echter aan de achterberghelling van den *Sago*, terwijl *Athos* en *Porthos*, doordat de berg en zij zelve wellicht wat beneveld waren, thans een weg volgden, die links van den *Sago* liep. Ze hadden een half uur verder moeten rijden, tot ze aan hun linkerhand een tweeden weg, die links afloeg, ontwaard hadden. Na eenigen tijd doorgedraafd te hebben en op een punt komende, waar zich een prachtig panorama voor hun bliken ontrolde, hield *Athos* eensklaps zijn paard in en zeide: „Ik geloof dat wij verkeerd zijn! De *Sago* is aan onze rechterhand, terwijl wij hem links moesten hebben!“ Ook *Porthos* steeg af en toen eenige Maleiers hen naderden, vroeg *Athos* hun, welke kampong daar beneden voor hen lag. Een der voetgangers noemde den naam, waarop *Athos* zeide: „dus in *Tanah Datar*!“ Zulks werd door den Maleier bevestigd. *Athos* maakte haastig een schets van het beoorkijnde landschap aan zijn voeten, keek op zijn horloge en riep: „half zes!“ Aan terugkeeren is geen denken. We zijn hier op den *Marapalm*, laat ons nu maar eerst doorrijden tot *F. van der Capellen* en van nacht naar *Paya Koembo*.“ Daarop werden de rossen weder bestegen en met de meeste snelheid verder gereden, zoodat om half zeven de woning van *Brinckman* weder bereikt was. *Brinckman* was natuurlijk erg verbaasd, zijn logés weder terug te zien. Toen hem alles verteld was, zeide hij: „Komt eerst bij mij eten; ik zal een koolie wegzenden met twee matrassen en een paar kussens naar Tandjong Alam. Om tien uur komt de maan op. Ik zal zien twee paarden voor je te krijgen, dan rijdt je in den manschijn naar Tandjong Alam, blijft daar in het passantenhuis slapen en je kunt dan morgen heel vroeg naar *Paya Koembo* rijden.“ Zoo gezegd, zoo gedaan. Eerst gedineerd, toen naar buiten om gezellig thee te drinken. Onder een prachtig heldere manschijn bleven zij bijeen tot half elf, toen de door *Netscher* bezorgde rossen bestegen werden. Er werd stevig doorgeloopt, aan dien gang waren onze maleische paarden gewend. We hadden een paar sterke dieren gekregen; de weg naar *Tandjong Alam* loopt door,

zilver-draad doorweven uit de Padangsche bovenlanden, eenvoudiger uit Siloengkan, schitterende van Atjeh, sombere gekleurde slimoets uit de Batak-landen, die echter door smaakvol versierde randen of door lichtgekleurde vakken, als bij de meesterlijke *rugi-doepe's* opgevoerd zijn; fleurig-geëtselde weefsels van Rotti, die, zooloos een bezoeker opmerkte, eenigszins aan een fijn smirna-keeld doen denken, en de niet minder smaakvolle, als gevulde ikat-zijden doeken van Grisé en Bali.

Van vlechtwerk is Boeatan nog niet zoo goed voorzien als zij zou wenschen; wel ontving zij dezer dagen een collectie mooie Makkasaarsche manden van den heer Brugman en heeft zij fraai Borneo's vlechtwerk in bruikleen, ook zijn er reeds allerlei soort sigarenkokers, huishoudelijke artikelen als naaudozen, messenbakken, brood- en vruchtenschaaltjes en dergelijke uit Singaparna en enkele matjes en mandjes uit andere streken te koop, maar juist in dit opzicht is er een zoo groote verscheidenheid over onze geheelen archipel, dat daarvan meer en meer toevoeren te wachten is, evenals van het aardewerk, dat echter door zijn broosheid zich minder goed tot vervoer op zoo grooten afstand aanleent.

In de met glas bedekte vitrines kan men een keurige verzameling goud- en zilverwerken zien, o. a. de door Henri Borel zoo geromeerde koperen gordels en gespen, een prachtige in goud gedreven *pendang* en een dito kalkdoos.

Reeds zijn enkele bezendingen tot aanvulling der voorraden ontvangen en zijn er uit verschillende gewesten van Oost-Indië nog tal van voorwerpen van kunstnijverheid te wachten, die reeds op de plaatsen van oorsprong besteld zijn. Voegen wij hierbij, dat volgens een bericht uit Cairo de heer Nieuwenkamp, die voor ons nasporingen en inkoop doen zal, thans op Java zal zijn aangekomen, dan kunnen wij met gerustheid belangstellenden en koopers blijven aanbevelen onze permanente tentoonstelling, Plaats 9, den Haag, te komen bezoeken.

Van Surinam hebben wij nog slechts weinig, maar nu ons verkooplocaal tot stand is gekomen, zullen wij zeker van daargind ook wel toezendingen ontvangen, o. a. van de eigenaardige voorwerpen, die er door Indianen en Boschnegers gemaakt worden en die zoodoer in den smaak vielen op de tentoonstelling van Vrouwenarbeid in 1898.

Van de artikelen, die wij eerst van de afdeling en later van den Gouverneur van Curaçao ontvingen, werd het gouden filigrain werk verkocht. Er is nog eenig kant- en vlechtwerk, benevens eene collectie strooehoden op onze monsterkamer. Ook van daar denken wij, in verband met de te Willemstad te houden tentoonstelling, binnenkort nieuwen voorraad te mogen krijgen.

Toen wij een paar weken geleden, den criticus van de N. R. C. onzen dank betuigden voor zijn goede aanwijzingen en het vertrouwen uitspraken, dat daarvan ook in Indië partij zal worden getrokken, wisten wij niet, dat op zijn artikel in het blad van 12 Januari toe, een vervolg zou komen. Dit tweede gedeelte, in het blad van den volgenden dag, trok eerst later onze aandacht; wij vonden daarin verscheidene opmerkingen, die ons deden zien, dat de schrijver wel ten deele, doch niet geheel op de hoogte was van het onderwerp, dat hij behandelt; wij meenen daarom een goed werk te doen, ook tegenover hen, die de Rotterdammerartikelen gelezen hebben, er nog met een paar woorden op terug te komen.

Het is zeer waar, dat het hoogst moeilijke zou blijken, de schade te herstellen, wanneer eenmaal door verkoop van een groot getal minder-waardige artikelen de markt voor Indische sierkunst bedorven was. Doch daarvan is immers geen sprake! Er moesten hier en daar details verbeterd worden en er moet ernstige strijd gevoerd worden tegen de zich te onpas vertoond hebbende en nog vertoende richting om den Indischen kunstmaak en het huisnijverwerk te vereuropeeschen. Zoo heel gemakkelijk zal dat kwaad niet te overwinnen zijn, wij geven dit toe, maar dat het, met algemeene samenwerking van belangstellenden op den duur gaan zal, vertrouwen wij vast.

„Boeatan kan er weinig aan doen, mag blij wezen, met het weinige, dat uit Indië is toegezonden“ zegt de criticus, maar hier slaat hij de plank deerlijk mis! Wij laten de appreciatie „het weinige“ voor zijn rekening, gelukkig hoorden wij ook milder oordeel, maar hetgeen wij te koop aanbieden, wordt ons niet zóó maar toegezonden, doch door ons gevraagd, met aanwijzing van den aard van 't geen wij gaarne hebben willen. En nu wij iemand in Oost-Indië hebben, die met gevoel voor Indisch mooi, voor ons koopt en bestelt, zal trachten de makers reeds eenige nuttige aanwijzingen te geven, en blijvende, geschikte agenten in de verschillende huisnijver-centra voor ons te vinden, nu zal Boeatan hopelijk veel invloed ten goede kunnen uitoefenen. De Rotterdammer-criticus moet iemand zijn, die den inlander en vooral den Javaanschen artist al heel weinig kent, om te kunnen denken en schrijven, dat deze voor al te veel soesah

een prachtig behoude streek, vol welvarende kampongs en, al is hij geen kolfbaan, toch is hij niet zeer moeilijk. Tot *Tandjong Alam* is hij steeds stijgende. Zoodat te middernacht kwamen de ruiters daar aan. *Athos* was er meer geweest; hij reed naar het passantenhuis, waar de koolies met de matrassen gevonden werden. Ze stonden buiten en beweerden dat er niemand thuis was. Toen herhaaldelijk op de deur gebonsd werd en niemand verscheen, bleek die bewering waar te zijn. „Het is goddelijk weer“ zei *Athos*, „laat ons maar doorrijden.“ De koolies werden teruggezonden, en daarna ging het voort in een der dolste ritten, die men zich bedenken kan. „Wij moeten zowat 3000 voet naar beneden dalen en het was vroeger een verbaasend steile weg“ sprak *Athos*, maar onze paarden zijn stevig en kunnen er tegen, daarom; vooruit!“ En daarop werd de verbaasend steile weg in galop afgelegd. „Die weg is zeker verlegd meende *Athos*, hij schijnt nu niet meer zoo moeilijk te zijn.“ De rossen waren zeker gehypnotiseerd, want in één vaart ging het voort, tot dat de groote weg, die van *Fort de Kock* naar *Paya Koembo* voert, bereikt werd. Nu werd even halt gehouden, de inwendige mensch versterkt en de paarden opnieuw in galop gezet. De weg was thans breed en effen en weldra reden onze nachtelijke rustverstoorders, luid zingende het bewoende gedeelte van *Paya Koembo* binnen. *Athos* was onuitputtelijk in liedjes, vooral Duitsche, waaronder *Posthos* zoo goed mogelijk instemde. Voor het huis van den Luitenant, militair Kommandant werd stil gehouden, het was drie uur in den morgen, en na herhaald bonzen en roepen, werd de deur geopend.

Hemelsche goedheid waar komen jeli van daan? was de uitroep van den slaapdronken Kommandant. „Ik ben pas op mijn bed, want er zijn twee gasten uit *F. de Kock* gekomen en ze zijn blijven plakken tot 2 uur. Ik heb geen bed voor jeli schiet je maar op de banken op.“ En zoo deden *Athos* en *Posthos*. Ze konden toch nog eenige uren slapen. Om een uur of zeven verscheen de gastheer met eenden-bouillon. Dat smaakte! *Athos* en *Posthos* waren uitgehongerd en ze namen er dan ferme stukken brood bij. Een der *F. de Kochers* scheen een minder goede maag te hebben; hij kon de vette eenden-bouillon niet verdragen. Na verder ontbijt met de onontbeerlijke koffie, werd de

bedanken zal, als men hem overtuigend iets aanwijst, dat hij beter doen kan. Was dat werkelijk het karakter van den Boeatan niet op te richten en zou het lichtgekleurd zijn van „Oost en West“ om er op aan te dringen, dat aan onderwijs en ontwikkeling der Inlandsche bevolking al het mogelijke gedaan moet worden.

De Inlander heeft echter met de meeste andere menschen dit gemeen, dat hij gaarne van zijn voordeel trekt, liefst in klinkende munt; dit wekt de zelf bij den kunstenaar den ijver op, daarom was de inrichting van verkooplocalen te Weltevreden en in de Haag een beter plan, dan het trachten om den inlander aan het werk te krijgen, zonder hem afzet-bezorgen.

Ware het juist, zooloos de criticus beweert, „men een gebied was gaan exploiteeren, welks eigenschappen men geheel niet kende!“ Ja! dan zou nog iets voor langer wachten zijn te zeggen geweest, maar er zijn gelukkig tal van personen in Indië, die praktisch de eigenaardigheden der Indische Kunstnijverheid en die van hare beoefenaars wél kennen. Het staat der verkooplocalen zal veel aan het licht brengen en zeker aanleiding geven tot verschillende zeer wenschele navorschingen, onderzoekingen en proefnemingen. Ook Oost en West en Boeatan hechten waarde aan de studie van het oude, die tot verbetering voert, maar die hoogst nuttige studien kunnen het met praktisch handelen samengaan.

Waar in de N. R. C. de zuster geworden, doordat van „Oost en West“ in Ned.-Indië wordt aangevraagd, hopen wij ook haar in bescherming te mogen nemen, want al moge het waar zijn, dat er op haar afdeling van het een en ander viel af te dingen, kunnen niet anders veronderstellen, dan dat zij den duur met „Boeatan“ dezelfde richting zal volgen.

Wij zien in haar tentoonstelling-plan te Luik nu zulk een groot gevaar, mits zij zich de raadgevingen van hen, die het goede willen, al zijn deze ook wel scherp gesteld, toch ten nutte make en een censuur uitoefene op hetgeen ter expositie zal worden aangeboden. Doet ze dit, dan zal de f 30,000, die aan de Indische Regering vraagt, bij goede exploitatie gemakkelijk uit de opbrengst bij verkoop van de ingezondene kunnen worden terugbetaald. Dit is immers de bedoeling.

Met een kort woord maakt ook de „Indische Gids“ in het Februariumnummer medeling van de beide artikelen uit de Rotterdammer, die wij vroeger en nu bespreken hebben en waar de Redactie aan het laatste artikel de titel geeft: „De toekomst der Indische Kunstnijverheid“ vindt zij, dat het over het algemeen wat somber gekleurd en dat de daad van het in werking stellen onzer verkoop-inrichting meer waarde heeft, dan de nog onbepaalde verschuiven daarvan, met het welk later het volmaakte nabij te komen.

Wij nemen dit oordeel met genoegen over, en voegende, dat, zooloos wij meenen te hebben aangetoond, het doorhakken van den knoop, de poging tot volmaking niet behoort in den weg te staan.

Het Hulde-Album.

De Album-commissie brengt onder de aandacht van leden en publiek, dat van dit, zooloos door inhoud uitvoering, algemeen zeer gunstig beoordeelde stuk wegelet op de verzending naar Oost- en West-Indië, slechts een beperkt aantal exemplaren te verkrijgen.

Het kan besteld of gekocht worden in de eerste plaats bij den boekhandel en verder bij den heer G. N. J. secretaris der commissie, Van Swietenstraat 83c.

Ook in „Boeatan“, Plaats 9 den Haag is het te koop. De prijzen zijn f 2.50 voor een pracht-exemplaar f 1.00 voor een exemplaar op gewoon papier.

Oost-Indische berichten.

De pandhuisregie. De militaire cantine Semarang. De societiet Concordia te Soerabaja. De militaire commandant van Atjeh en het hoogheden. Rijstvoor. Overgang tot het hometdaansch geloof. Eene nieuwe inderdeeling der residentie Ternate. Het station Batavia. Afskoop van gardoediensten. De nieuwe indische dienst voor de troepen-kampementen. Achterstelling van onderwijzers. Links rechts. De premiere. De nieuwe snelvuurkanonnen. Uitbreiding van gezag. Het algemeen syndicaat van suikerfabrikanten. Aan de verheffing van de jawaansche vrouw. Niet naar Boni. Batavia's masinsche zaken. Opruiming. De cacao-cultuur. De sultan van Deli. De sultan van Langkat. De maharaja van Kapaerthala. Opheffing van gedwongen koffielevering in Cheribon.

De pandhuisregie. Bij wijze van proef zal de ingang van 1 Juli a. s., in het regentschap Koetaradja. Poeworedjo der residentie Kedoe, de exploitatie van pandhuizen door het gouvernement in eigen beheer worden genomen, terwijl een gouvernementspandhuis zal gevestigd zijn op elk der plaatsen Koetaradjo en Poewodadie (Djember).

De militaire cantine te Semarang zal worden afgebroken, meldt de Sem. Ct.

plaats afgewandeld, voorts weder het onontbeerlijke partij gemaakt en daarna gerijsttafeld en eens flink uitgeslapen. Het was de vijfde verlofdag der twee mosquetiers. Ze hadden wel geleefd en veel genoten in die dagen met weinig geslapen. Nu de vijfde dag moest nog besteed worden om wat van de omstreken te zien. En de zesde dag! Koolie eerst nog een partijje maken en na den eten (de rijsttafel kon men altijd nog die zes uren distantie naar *F. de Kock* afleggen; dáár in de societiet een uur of wat vertoeven en dan huiswaarts keeren. Ruim drie uur was het toen vroolijke paar weder te paard zat en om zes uur reed het kampement te *F. de Kock* gelegen — onder de bente binnen. Bij een kameraad werd afgestapt en een glas bier gedronken. Nu was er nog een lastige plicht te vervullen, de melding bij den militairen Kommandant. Deze was thans de vroegere Kommandant der mobiele kolonel *Walden*, die Overste geworden was. Hij had zeker van al de steppenpatzen der *mosquetiers* gehoord, want de ontvangst was alles behalve cordiaal. „U zijt reeds een dag te laat, u verloft is reeds om!“ Neen overste antwoordde *Athos*: „wij moeten heden te *Padang Pandjang* terug zijn. Dan moogt u zich wel haasten, dank u Heeren!“ en nu een verlicht hart gingen de twee naar de societiet. De vroegere *Porthos*, nu *Aramis* er niet meer is. „O, antwoordde *Athos*, in de achtergalerie is een venster wat zeer slecht sluit, dat trekken we maar open!“ En zoo gebeurde het ook; door het open venster konden de reizigers binnentoe klimmen; ze spoedden zich naar bed, want het was reeds twee uur en *morpheus* erbarmde zich weldra over hen. Om negen uur meldden zij zich bij den militairen Kommandant, een braaf, gemoedelijk man en ze verbaasden hem door het verhaal hunner vroolijke dagen en nachtelijke ritten.

Zutphen, 9 Januari 1904.

ATHOS.

De sociëteit Concordia, eens de sociëteit van Soerabaja, schijnt gedoemd te zijn tot ondergang. Het getal leden is tot 250 geslonken en het gevolg hiervan is, dat de uitgaven niet meer gedekt kunnen worden, zegt het Soer. Hbl.

De militaire commandant van Atjeh en Onderhoorigheden. Volgens de Soer. Ct. doet het gerucht de ronde, dat de kolonel der infanterie J. A. P. Brevers, thans militair commandant van Atjeh, het voornemen heeft buitenlandsch verlof aan te vragen wegens een principieel verschil van inzichten met den Gouverneur.

Rijst invoer. De Padanger Ct. meldt dat de aanhoudende regens en het dikwerf buiten de oevers treden der Singkelrivier — waardoor groote uitgestrektheden overstromden — de sawah-aanplantingen gedeeltelijk hebben verwoest. Er zal dus weder heel wat rijst van Penang en Singapore moeten ingevoerd worden, zegt dat blad.

Overgang tot het mahomedaansche geloof. Te Bandoeng vertooven, volgens de Preeangerbode, eenige gegangene militairen, die tot het mahomedaansche geloof zijn overgegaan, omdat zij hun toestand hopeloos achten en hopen door hun nieuwe geloofsgenooten te worden geholpen. Men meent echter dat er wat anders achter steekt, zegt dat blad.

Eene nieuwe incheiding van de residentie Ternate en Onderhoorigheden is met ingang van 1 Maart 1904 vastgesteld, en wel in acht afdelingen.

1. de afd. Ternate, onder direct bestuur van den resident;
2. de afd. Batjan, onder een tijdelijken posthouder met hoofdplaats Laboeha (eiland Batjan);
3. de afd. Halmahera, onder een controleur met hoofdplaats Djilolo en onderverdeeld in twee onderafdelingen: a. Noord-Halmahera, onder een controleur; b. Zuid- en Oost-Halmahera, onder een tijdelijken posthouder te Patani;
4. de afd. Soela-eilanden, onder een tijdelijken posthouder te Senana;
5. de afd. Banggai, onder een tijdelijken posthouder te Banggai;
6. de afd. Tomboekoe, bestaande uit de landschappen Tomboekoe en Tomiri, onder een tijdelijken posthouder te Sakitta in Tomboekoe;
7. de afd. Noord-Nieuw-Guinea, onder een assistent-resident te Manokwari;
8. de afd. West-Nieuw-Guinea, onder een assistent-resident te Fakfak.

Het station Batavia der nederlandsch-indische spoorwegmaatschappij, de oude, overdekte loods met afgeschietde hokjes, zal, naar het Bat. Nbl. mededeelt, worden afgebroken, om plaats te maken voor een nieuw, ruimer aan alle cischen voldoende station. Eene goede verbetering.

Afkoop van gardeoiensten. De afkoop en de verplichte ronder- en gardeoiensten, nu voor elken keer 0.25 (dus voor ieder heerdienstplichtige f1 per maand) zal worden vermindert en de gelden zullen voortaan op den residentiekantoor gestort moeten worden, schrijft het Bat. Nbl.

De nieuwe invendige dienst voor de troepen-kampementen is met 1 Januari j.l. in werking getreden. Het avondpapel zal één uur later worden gehouden, n.l. te half tien, in plaats van om half negen.

Zoowel aan het kader als de minderen zal het vergund zijn tot twaalf uur 's nachts buiten de kazerne te blijven. De menage zal voortaan gevoerd worden met toepassing van het systeem van vrijen inkoop.

De achterstelling van onderwijzeressen bij de nieuwe tractementregeling vormt, volgens het Bat. Nbl., vrij wel den hoofdschotel van het jongste nummer van het onderwijs. En het blad constateert met genoegen dat de afkeuring over die achteruitstelling onomwonden wordt uitgesproken en sluit zich volkomen aan bij hetgeen verder hieronder gezegd wordt. Het is beslist onwaar dat de indische dames niet gevormd zou kunnen worden tot een goed onderwijzeres; dat haar gelijk spreken met de indische schooljongden te klip zou zijn, waarop haar geschiktheid als onderwijzeres strandt. Bijna zonder uitzondering spreekt ze uitmuntend nederlandsch, heeft steeds eene zeer beschaafde uitspraak en hoogst zelden behept met indische aanwensdels. Neem daarbij in aanmerking dat ze in kennis en beschaving de eerkenne der hollandsche dames is, gemakkelijk zich inwerkt in allerlei toestanden, zonder veel moeite onder goede leiding tot een praktisch mensch wordt gevormd en het al niet moeilijk zijn met eenig goed recht staande te houden dat ze niet tot eene uitmuntende onderwijskracht zou kunnen opgeleid worden.

Dat ze dit niet dadelijk is door het halen der hulpacte alleen wordt gaarne toegestemd, maar dit zelfde geldt ook den jongen onderwijzer. Ook hij heeft zich eerst moeten inwerken in de indische school. Praktische leiding hebben ze nodig. Men stelle ze, na het behalen der hulpacte, aan voor den tijd van één, desnoods twee jaar en plaatse haar aan een groote school onder direct toezicht van het hoofd der inrichting. Dat deze geen tijd zou hebben, om een enkele kweekeling voort te helpen spreekt de schrijver van Soerabaja in zijn pleidooi voor de indische onderwijzeressen beslist tegen. Maar, zegt hij, al ontbrak hem de gelegenheid om zich meer bepaald met haar paedagogische vorming bezig te houden, dan nog zou hij zijn onderwijs zo kunnen inrichten dat de aanstaande onderwijzeres alléén door toezien en luisteren er rijpe vruchten van zou kunnen plukken voor haar volgende praktische werkzaamheid. En dat zijn arbeid op die wijze de school direct ten goede zou komen, valt niet te betwijfelen, bovendien zou onderwijzers nood, zoals thans heerscht, in de toekomst voor goed onmogelijk worden, omdat men steeds eene ruime keus zou kunnen doen uit onze indische dames.

Links en rechts. De heer Vierhout aanvaardde de redactie van de Locomotief met een intreedende getiteld Links en rechts, onder welken titel hij voortaan de Van Dag tot Dag's van Mr. P. Brooshoofd zal voortzetten.

De primeur. Het indische leger is deze maal in een bewapeningsquestie nu eens voor geweest. Want voor dat in Holland over invoering van snelvuurgeschut gesproken werd, waren voor de koloniën al bestellingen en opdrachten tot proefnemingen gedaan.

Het zal nu echter de kwestie zijn, of we ons met dezen bescheiden voorsprong niet zullen moeten tevreden stellen en of Nederland niet eerder in het definitieve bezit van het geschut zal wezen dan wij, want met de fabriekanten en hun proefvelden naast de deur gaat alles veel vlugger dan wanneer, zoals bij ons, de vuurmodellen en hun uitrusting duizenden mijlen over zee moeten worden gezonden en dan nog tot bezwaren aanleiding geven, die eerst na vele, vele maanden kunnen worden uit den weg geruimd zou schrijft men in de Locomotief.

De nieuwe snelvuurkanonnen. Te Banjoebiroe zijn thans nieuwe snelvuurkanonnen in beproefing.

Het zijn dezelfde kanonnen van Krupp, met glycerinerem, zoals die pas na eene uiterst lange en serieuze proef, bij het Zwitsersche leger zijn ingevoerd.

Zoodra het weder het toelaat zou die bergbatterij een oefeningsmaarsch maken naar Semarang, waar zij in het nieuwe kampement te Karang Assam zou overnachten, schrijft de Locomotief.

Uitbreiding van gezag. Geleidelijk maar gestadig breidt de regering — en terecht zegt de Jacobode — haar rechtsmacht over de inlandsche onderdanen in de Vorstenlanden uit. Sedert eenigen tijd zijn daar landraden gevestigd onder rechtskundige voorzitters en nu is, volgens de Mataram, door den assistent-resident van Djokjakarta voor-

van hunne politieele bevoegdheden en er een afzonderlijk regent aan te stellen om dit werk te verrichten. Zoo zal dan den kleinen man eindelijk eens recht wedervaren!

Het algemeen syndicaat van suikerfabrikanten hield den 5den Januari te Djokjakarta eene departemensvergadering, die slechts door een gering aantal leden werd bijgewoond.

Hetgeen vooral opviel in het verslag dezer bijeenkomst, zegt de Jacobode, is de mededeeling van de bestuursafdeling, betreffende de z. g. tuin- of «vliegende» chemikers, die op de fabriek van de factorij der Ned. Handelmaatschappij goed voldaan moeten hebben en wier taak het is, om het te snijden riet te onderzoeken en te titreren op sappelhalte.

In de vergadering van het hoofdbestuur te Soerakarta zouden nadere mededeelingen omtrent deze nieuwigheid worden verstrekt.

Aan de verheffing der javaansche vrouw wordt, in stilte, meer gewerkt dan men wel denkt, schrijft men in het Bat. Nbl.

Slechts zelden tocht men van het werk van voor-gangsters als bijv. de dochters van den regent van Japara en anderen, werk dat, bij meerdere bekendheid, ongetwijfeld ook nog grotere waardeering zou vinden.

Een goede stap op den weg ter verheffing der javaansche vrouw zal zijn de opening te Bandoeng van een school voor inlandsche meisjes. De school komt onder leiding van twee zeer ontwikkelde inlandsche vrouwen van hooge geboorte. Zij heeft ten doel inlandsche meisjes in te wijden o. a. in de geheimen van het nederlandsch, de gewone vakken van het lager onderwijs, handwerken en andere werkzaamheden voor vrouwen.

Is de oprichting dezer school op zich zelf reeds merkwaardig — als uiting van den tijdgeest verdient zij aller belangstelling en waardeering.

Niet naar Boni. De Soer. Ct. meldt dat in de buitenzorgsche kringen het gerucht loopt dat het opperbestuur geen goedkeuring heeft willen schenken aan een expeditie naar Boni.

Bandjermasinsche zaken. Zoo is dan op nieuw in Borneo's Zuid- en Oosterafdeeling de teerling geworpen; de pretendent-sultan heeft de verwachtingen, dat hij met zijn komst te Bandjermassin de vredespijp zou gaan rooken, beschaamd, zoals wij reeds uit alle couranten hebben ontwaard, en zal, na de verwerping van het hem gestelde ultimatum, weder in de ontoegankelijke bosschen van het Borneosche apeland worden opgejaagd, zegt het Soer. Hbl.

Opruiming. In den loop van dit jaar zullen verscheidene hoofdfunctieën den dienst moeten verlaten.

De cacao-cultuur en de ramboetanboomen. In het Malangsche zijn sommige planters, die de cacao-cultuur hebben aangevat, overgegaan tot den opkoop van ramboetanboomen, die met de cacao en eenige capelassesoorten voederplanten zijn van de cacao, de nijldige vijand van de cacao. Langzamerhand komt het tot samenwerking onder de planters daar het besluit genomen is al de cacao-ramboetanboomen op een oppervlakte van 75 bij 50 kilometers op te koopen en te doen roeien, om hierdoor langs de ondernemingen eene strook te verkrijgen, vrij van motten dragende ramboetan- en cacao-boomen.

Een nog al uitvoerig request aan den Gouverneur-Generaal, met het verzoek het aanplanten van ramboetan- en cacao-boomen, alsmede de in- en uitvoer van ramboetanvruchten, in de aangeduide streek te verbieden zal zonder twijfel het gewenschte gevolg hebben. Of dit ook met den maatregel der heeren planters het geval zal zijn is een andere vraag zoo schrijft het Soer. Hbl.

De sultan van Deli. De sultan van Deli moet voornemens zijn te abdiqueeren ten behoeve van zijn zoon, werd vroeger vernomen. Thans meldt het maleische blad Pertijs Tijdschrift dat ten paleize nog niets daarvan bekend is.

De sultan van Langkat. Aan de Deli Ct. wordt gemeld dat de sultan van Langkat den 12den Januari j.l. is overleden.

De maharadja van Kapoerthala werd, blijkens de Locomotief, te Solo op schitterende wijze in den kraton ontvangen. De vorst werd in gala rijtuigen van het station afgehaald.

Tijdens zijn aanwezigheid in den kraton had de dans der bedajas plaats. De maharadja bleef één uur de gast van den sultan. Gisteren hield de britsch-indische vorst een wapenschouwing over des sultans troepen.

Hij vond Java een prachtig land en betuigde dit herhaaldelijk aan zijn gastheeren.

De vorst is zeer spraakzaam en spreekt o.a. vloeiend engelsch en fransch.

De tempel te Prambanan werd bezocht, waarna de maharadja, Djokja voorbereidend, naar Maos vertrok.

Opheffing van gedwongen koffielevering in Cheribon. Bij ordonnantie van 6 Januari j.l. wordt gekeurd van 1 Januari j.l. in de residentie Cheribon de verplichte levering aan het nederlandsch-indisch gouvernement van door de inlandsche bevolking geteelde koffie, te zijn opgeheven, zooals in het Bat. Nbl. wordt medegedeeld.

RECLAMES.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 119 a

Gewaarshuwd wordt tegen arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALLEN

Onderwijs Vertellingen

West-Indische Berichten.

Suriname. De dagbladen hebben reeds in extenso den brief woergegeven, die de laatste verrichtingen van de Goni-expeditie behelzende, den 5ten Januari ll. uit Paramaribo door den heer A. Franssen Herderschee aan de Commissie tot wetenschappelijk onderzoek in de koloniën werd afgezonden.

Uit dat schrijven blijkt dat de heeren Franssen, de Goeje en Versteeg den 10den November ll. den tocht naar de Boven Itanie ondernamen. Het overtrekken der vallen bij de samenvloeiing van de Itanie en de Marowijnreek nam niet minder dan 4 dagen in beslag. Na onderweg een paar dorpen van Roucou-Indianen te hebben aangedaan, waar de reizigers gastrijf werden ontvangen, werd den 30sten Nov. ll., het punt bereikt, van waar de Piton Vidal, door de Indianen Knopamoi (mooie knoop) geheeten, moest worden bestegen.

Van dezen top en van een 9 kilometers ten oosten daarvan gelegen bergtop werden de gewenschte metingen verricht, waarna men den 15den December ll. de terugreis kon aanvaarden. De heer Versteeg, had zich intusschen bij de rivier met verzamelen bezig gehouden en bracht een verzameling van 460 planten, verder wat slangen en insecten, een paar huiden, en een embryologische collectie van 75 struks van de reis mee.

Op den terugweg werden de Indianendorpen weder aangegegaan en daar tegen mesjes, spiegeltjes, enzovoort een ethnografische verzameling van omstreeks 40 zaken geruild.

De gezondheidstoestand had gedurende den tocht niets te wenschen overgelaten. Te Paramaribo kreeg de heer Franssen echter voor het eerst een flinken koortsaanval, die evenwel spoedig voor de kinine week.

Den 6den Januari bereikte het reisgezelschap Albina, waar tevallig de gouvernementssloper «Curacao» gereed lag, die de expeditie-leden naar Paramaribo overvoerde.

De correspondent van de Surinamer in het district Marowijn schreef 6 Januari ll. omtrent de expeditie bij aankomst te Albina het volgende:

«Het laatste gedeelte van de expeditie-Herderschee is lieden morgen hier aangekomen. Tusschen die heeren en hunne arbeiders heeft gedurende de vele maanden een zeer goede verstandhouding geheerscht. De werklieden zijn een en al lof over de heeren, en over hunne humane behandeling en over de verzorgende werkracht dezer geleerden. Met de levensmiddelen hun op den tocht verstrekt, waren zij bijzonder tevreden, ook ontbrak het hun op feestdagen niet aan de noodige versierschingen, zelfs konden zij zich de weelde veroorloven nu en dan kosteloos een heerlijke sigaar te rooken. Zij hebben verklaard liever een geheel jaar de zwaarste werkzaamheden onder die heeren te willen verrichten, dan één kwartaal op een der goudplacers door te brengen. De «Curacao», die hedenmiddag eerst om half zes gemeerd lag, vertrekt reeds morgen, zoodat ons weinig tijd rest voor correspondentie».

De heer Franssen en zijne metgezellen, kunnen het met dit, door den van avond- of nachtwerklijkbaar afkeeringen correspondent, uit den mond hunner arbeiders opgevane pluimpje dunkt ons nog al stellen. Zelf te kunnen werken is een heerlijke gave, die echter slechts dan in de praktijk van 't leven voor 't algemeen vruchten kan afwerpen, indien men, waar noodig, de kunst verstaat, die gave ook op anderen over te dragen, om blijmoedig samen te werken ter bereiking van 't gestelde doel.

De heer van Breen, die wegens gebrek aan een voldoende aantal corjalen, met een aantal arbeiders den tocht naar den Knopamoi niet kon medemaken en huis toe ging, is weer in zijn district Commewijne teruggekeerd, tot groot soulaas van de Nieuwe-Surinaamsche en hare commewijnsche correspondenten, die nu weer wat te klagen hebben. De correspondent van de Surinamer is beter over den heer v. B. te spreken en gaf laatstelijk een staaltje betreffende dien commissaris ten beste, waartuit zou blijken, dat hij uit zijn militaire loopbaan de noodige menschenkennis in zijn, nu al weer oude nieuwe carrière heeft meegenomen.

Voor de vestiging op Johan en Margaretha, hadden zich een groot aantal Javaantsch-gezagden opgedaan, die onmiddellijk de beide handen ophiielden om 't voorschot al 100 gulden op te strijken, en daarvan een tijdje mooi weer te spelen, het geld te verdoebelen of zoo, en dan weer even arm als te voren, op de hun toegewezen grondjes aan «toewan Allah» de zorg voor hun bestaan over te laten. Ze hadden echter buiten den commissaris gerekend, die beter oordeelde het voorschot bij gedeelten uit te betalen, opdat de lieden het werkelijk voor hun onderhoud zouden besteden, tot dat hun arbeid op de grondjes hun den kost zou verschaffen. Een aantal liefhebbers dropen, toen ze dat hoorden, af, maar 30 huisgezinnen bleven, en het deed ons genoegen aan bedoeld schrijven te kunnen ontleenen, dat de blijvers groot vertrouwen in den heer v. B. stellen.

Wanneer men 't vertrouwen van den Javanen weet te verwerven is men al een heel eind op weg en zoo zou 't dus toch nog mogelijk wezen dat de pessimistische beschouwingen betreffende 't slagen der Javanen-kolonie op genoemde vestigingsplaats worden beschaamd.

De animo voor den kleinen landbouw is onder de creolen blijkbaar nog al groot. Op de vestigingsplaats Kroonenburg hoopte men omstreeks 't midden der vorige maand met de uitgifte van percelen gereed te zullen komen, waarbij echter verscheidene creolen nog niet zouden kunnen worden geholpen, zoodat het gouvernement spoedig nog een vestigingsplaats zou moeten inrichten, om aan alle aanvragen te kunnen voldoen.

Omtrent den stand der spoorwegwerken op het einde van het vorige jaar ontleenen we het volgende aan het reeds hiervoor geciteerde blad:

De werkzaamheden tot het openkappen van het tracé voor den weg waren zoo ver gevorderd, dat men in den loop dezer maand daarmede hoopte gereed te zullen komen. Van Post Republiek, waar men in het einde van October in de richting van Onverwacht begon te werken, was men reeds 7½ kilometer gevorderd, terwijl de nog overblijvende 3½ kilometer tot genoemde plaats reeds getraceerd en gedeeltelijk opengekeapt was. De open strook, ter breedte van 25 meters, in het bosch door hoog geboomte omzoomd, moet een werkelijk fraaie, indrukwekkende aanblik opleveren. De Para-bewoners, die daar bij het boschknappen tewerk gesteld werden, hadden 't eerst niet op de, hun voorgeschreven wijze van knappen begrepen. Gewoon als ze waren bij het omhakken der boomen dit op één meter en hooger boven den grond te doen, waren slechts de hooge loonen in staat hen te bewegen om de stammen zoo dicht mogelijk bij den grond om te hakken. De gezondheidstoestand onder de arbeiders liet niets te wenschen over. In de laatste secties D en E heerschte echter wegens de droogte in 't laatst van November en 't begin van December watergebrek, waaraan evenwel de regens in 't laatst van 't jaar een einde maakten.

De Krulloten.

Een onzer leden, die geruimen tijd in Suriname was, tijdens het gouverneurschap van wijlen den heer Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, en toen ongeveer 8 maanden in Nickerie en ook eenigen tijd in Albini in de buurt van Fransch Guyana doorbracht, terwijl hij daarenboven, met en zonder genoemden Gouverneur, verscheidene reizen in andere delen van 't bebouwd binnenland maakte, deelt ons enkele opmerkingen mede, naar aanleiding van de zoo schadelijke krullotenplaag op de cacao-plantages. Hij begint met te zeggen, dat hij geen landbouwer is en derhalve niet de pretentie maakt van aan de planters de les te lezen, maar toch meent hij, met het oog op 't schadelijke der kwaal zijne opmerkingen niet onder de korenmaat te mogen houden.

Wij laten ze hieronder woordelijk volgen: Zeer sterk heeft mij altijd de groote landbouw geïnteresseerd en ik heb op de verschillende plantages van lieverlede een duidelijk begrip gekregen van de cultuur van cacao, suiker, Liberia- en Surinamo-koffie, bananen en cassaves.

Wat mij, als leek, echter steeds verwonderde, was, dat bij al die cultuurs nimmer gemest werd; men zorgde alleen, zoolwiel bij den grooten als kleinen landbouw, voor een goede afwatering, d. w. z. dat in de bantima (boezemsloot) en in de zijtreusen (kavelsloot) het water een bepaald stand behield. Was het boschwater overvloedig, dan werd afgewaterd; was het schaarsch, dan werd het opgehouden, maar steeds zorgde men zorgvuldig, dat geen brak water bij vloed in de plantage droog.

Het ligt nu verre van mijn bedoeling om te gaan beunhazen op tropisch landbouwgebied, maar waar zooveel specialiteiten en vakmannen reeds eenige jaren hopeloos zoeken naar een uitweg, komt mij, telkens als ik het Koloniaal, Weekblad in handen neem, schuochter de vraag op de lippen:

«Zou men het al reeds geprobeerd hebben met doelmatige bemesting?»

Wij weten allen, dat een plant zijn voedsel betreft uit de

lucht en uit den grond; eenmaal moet toch die grond uitgeput raken, als er geen nieuwe voedingsstoffen ingebracht worden in den vorm van humus of mest.

In Europa weet men precies, welke meststoffen men voor verschillende gewassen noodig heeft; dat is toch scheikundig ook wel vast te stellen voor tropische cultuurs. De Surinaamsche bodem aan de kuststreek is zoo zwaar en zoo vruchtbaar, dat onze Zeeuwsche kleibodem er nog bij in het niet zinkt, maar zelfs de rijkste voorraadschuur raakt uitgeput, indien er geen nieuwe toevoer komt en men er voortdurend uit neemt. Wat ik van de krullotenziekte vernomen heb komt in 't kort hierop neer: «an den stam der boomen en op de wortels groeien weelderig wilde loten, terwijl de vruchten half rijp afvallen». Dat verschijnsel doet zich ook voor bij onze appel-, pere- en andere vruchtboomen, indien deze niet gemest en niet op tijd gesnoeid worden.

Ik heb in Suriname in het oerbosch dikwijls wilde cacao gezien, maar het vruchtdragend vermogen dezer boomen stond verre achter bij de gecultiveerde boomen. Toen echter, in 1896, werd er nog nergens een klacht over krullotenziekte vernomen, alleen was de marktprijs toenmaals gedrukt door overproductie. Vermoedelijk ligt de oorzaak dieper, en heeft, volgens de geleerden, aan de meergenoemde ziekte wel de een of andere bacterie schuld, maar, ook in dat geval zou een doelmatige mestsoort verbetering kunnen brengen, daar een goed gevoede boom, evenals een goed doorvoed mensch, beter tegen een epidemie bestand is, dan een schraal gevoede lotgenoot.

Dat hier wel degelijk een bacterie rondwaart, zou men mogen veronderstellen uit het feit, dat ongeveer in 1898 plotseling de ziekte op uitgebreide schaal werd waargenomen en voorheen niet. Indien omtrent de ziekteverschijnselen, de uitgebreidheid der ziekte, de middelen van bestrijding die reeds zijn aangewend, de waarnemingen of bij Suriname en Venezuela cacao (2 soorten), of wel het feit, dat de ziekte op oudere en jongere plantages in dezelfde hevigheid woedt, reeds het een en ander door de mannen der praktijk geschreven is, houd ik mij voor die berichten ten zeerste gerecom-mandeerd.

Zoo niet, zou het dan geen aanbeveling verdienen, dat er in ons orgaan, het een of ander omtrent geschreven werd; wellicht weet een ander lezer met de wetenschap der ziekteverschijnselen in hun vollen omvang bekend, wel raad.

Het ligt ver buiten mijn bedoelingen om te beunhazen op landbouwgebied, zoals ik reeds opmerkte, maar de ontwikkeling van Suriname boezemt mij zooveel belang in, dat ik niet kon nalaten eens naar de pen te grijpen, om u enkele vragen omtrent deze plantenziekte te doen. Ik zou niet gaarne zien, dat mijn naam of wel mijn voorletters in ons orgaan werden opgenomen in verband met deze aangelegenheid, want ik reken mij totaal onbevoegd op dit gebied raadgevingen te publiceeren, waar zoovele vakmensen het stilzwijgen bewaren.

Het is echter een feit, geloof ik, dat in tegenstelling met het naburige Demerara en Berbice, bij den grooten landbouw in Suriname niet gemest wordt, dat was zoo in 't voorjaar van 1897 en ik heb niet vernomen, dat daarin na dien tijd verandering is gekomen. Het kan, dunkt mij, niet uitblijven, dat bij dezen roofofbouw op den langen duur het gewas moet degenereren.»

Uit O-Indische bladen.

1. Promotie maken. Men schrijft aan de Jacobode, dat in een der jongste algemeene orders voor het leger is bepaald dat officieren van den generalen staf en van den topografischen dienst hunne geschiktheid voor den hooger rang voortaan bij den troep zullen moeten halen. De kapiteins zullen minstens één jaar in dien rang, de majors en luitenant-kolonelen in die rangen te zamen, één jaar bij den troep moeten hebben gediend om voor bevordering bij hun wapen in aanmerking te kunnen komen.

Deze bepaling maakt een eind aan den anti-dilluviaanschen toestand, dat menschen van burger in eens hoofd-officier konden worden, zoolwiel we het nog kort geleden hebben kunnen beleven, toen een kapitein tot majoor bij de infanterie werd bevorderd, die, een zo tal jaren geleden, eenige maanden officier was geweest. Niettegenstaande het verzet van den chef van den topografischen dienst, wien het algemeen legerbelang zoo koud als ijs liet en die de persoonlijke belangen van zijn officieren daar ver boven stelde, heeft de commandant van het leger het oor geleend aan de krachtige vertoogen van den chef van het wapen der infanterie; het wapen, dat door dezen vicieusen toestand het meest of liever uitsluitend benadeeld werd, en bepaald dat bij den troep de geschiktheid voor den hooger rang moest worden verdiend.

Het behoeft geen betoog, zegt de schrijver, dat wij de verschijning van deze legerorder met oprechte vreugde begroeten, en hoewel wij den tijd van één jaar, als verplicht verblijf bij den troep, niet bovenmatig lang vinden en nu reeds voorspellen dat weinig heeren, die hun heele leven daarbuiten dienden, er in zullen slagen in dat éne jaar de geschiktheid te verwerven, toch achten wij de bedoelde regeling een grooten vooruitgang. En vooral een vooruitgang op den weg, die moet worden ingeslagen, wil men eindelijk de persoonlijke belangenj ondergeschikt maken aan het algemeen legerbelang! Daar hapert thans nog wel wat aan.

2. Niet wettelijke regeling der positie van de indische officieren. Van iemand, die van Batavia terugkeerde en zich daar in handelskringen heeft bewegen, vernemt het blad verder, dat in de maand Dec. niet minder dan 8 hoofd- en heel wat subalterne officieren zich bij de levensverzekering-maatschappij «New-York» moeten hebben verzekerd voor hun pensioen voor het geval Indië aan Nederland ontviel.

Zorg voor de toekomst is zeker niet te misprijzen, maar wel de vrees, het gebrek aan zelfvertrouwen in de kracht van regering en volk, die uit dezen daad spreken.

De officieren, die tot zulk een handeling overgaan, zien in hun positie niets anders dan het uitoefenen van een vak, dat hun brood geeft. Warme verdedigers van de regering, die hen jarenlang onderhield — wij willen nu ook de streng materiele zijde eens laten spreken — zal men in hen te vergeefs zoeken. Zij zijn in ieder geval geborgen.

Dat de verzekering geschiedde bij een buitenlandsche maatschappij, maakt de zaak nog hinderlijker.

Wat ter wereld moet men ginds van ons leger, van onze officieren denken, wanneer deze maatregel openbaar wordt? En zij blijft natuurlijk niet geheim.

De secure broekjes, die zich zoo tegen alle eventualiteiten denken te bergen, doen als de koningen, die hun koningschap verzekeren en verdienen als dezen op staanden voet ontslagen te worden uit een werkkring, die niet voor hen past.

En de zoodanige spreken nog wel van «feu sacré». Tot zoover de Soerabaja-Courant, waaraan wij bovenstaand bericht ontleenen. Wat er in 's hemels naam tegen is, dat de heeren hun pensioen — waarvoor ze meer dan zo jaren in den regel hebben gewerkt — trachten te verzekeren verklaart de Jacobode niet te begrijpen. Het is eenvoudig een bewijs dat niemand vertrouwen stelt in den uitslag van een mogelijken strijd om Ned.-Indië, en dat is niet te verwonderen als men nagaat welke maatregelen werden getroffen om vreemd geweld te keeren. Wij toonden reeds zoo dikwerf aan, dat met de mogelijke laksheid en onverschilligheid ten deze op een verkeerd weg

Postzegelverzamelaars.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper **Justman Jacob** Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS. Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor. 's-Gravenhage, Heemskerkstraat 20.

R. E. J. Zieck en Zoon, KLEEDERMAKERS, Franklinstraat 92, Den Haag.

Leveren **KLEEDING NAAR MAAT** van solide stoffen en billijken prijs.

Atelier voor nette reparatiën. Kleeders die goed gekeerd kunnen worden, worden als nieuw afgeleverd.

„SIMPLEX“
FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.
„Sport en Spel“
„Schaatsen“.

Eduard Pelger,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN en PELTERIJEN
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

G. van Poeteren,
Cand. Notaris te 's-Gravenhage,
Laan van Meerdervoort 134.

Correspondent der
's-Gravenhaagsche Maatschappij
ter Verzekering tegen
Brand- en Zeegevaar, van 1835.
Sluit verzekeringen tegen
Brand- en Zeegevaar.

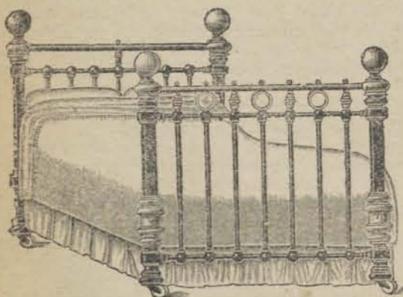
Bij de Uitgevers-Maatschappij
HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG
te 's-Gravenhage

is verkrijgbaar:
AANTEEKENBOEK
voor betaalbaar gestelde
COUPONS en DIVIDENDBEWIJZEN.
Prijs 40 cent.

Het Weekblad voor Incourante Fondsen van BROEKMAN en HONDERS schreef hierover:

Door de Uitgevers-Maatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang“ is uitgegeven een „Aanteekenenboek“ voor betaalbaar gestelde Coupons en Dividendbewijzen, waarin de bladzijden per maand, Januari—Decemb. volgen, met 8 hoofden ter invulling van de benaming der effecten, nominaal bedrag der stukken enz., alles tusschen staande lijnen. Voor verschillende aantekeningen van effectenbezit is zulk een register zeker nuttig en de prijs van f 0.40 wel waard.

Th. A. A. SIMONIS
34 Groenmarkt.
DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc. in GROOTE KEUZE, BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

Vraagt mijn RECLAME CATALOGUS (Januari 1903) die U gratis en franco wordt toegezonden.
H. W. M. M. BRANS, Rotterdam.
Philatelisch Bureau. — Geldersche Kade 12.

A. PUTMAN CRAMER,

Gedipl. Piano-onderwijzeres.
Obrechtstraat 122. Den Haag.

Zaak ter overname.

Wegens vertrek naar buiten om stil te gaan leven, ter overname aangeboden eene zaak in **Kruideniers-, Grutters- en Geldersche waren** en verschill. **aanverwante artikelen**, voor eenen geringen prijs. Droog huis. Huur billijk. Hooge stand. Volkrijke buurt, omtrek Duinoord. Franco brieven a. h. Bureau van dit blad onder No. 65.

OPVOEDING.

In het gezin van het Hoofd eener Openb. School te 's-Gravenhage kunnen **interne leerlingen** geplaatst worden. Ruime woning met tuin. Uitstekende referentiën. Adres bureau van dit blad motto **Opvoeding.**

Ieder lid van **OOST en WEST** wordt aangeraden proef te nemen met de **ANTHRACIETH**, waarvan de Analyse hier atgedrukt staat, en welke verkrijgbaar is bij den

BRANDSTOFFENMANDEL
C. Aandewiel,
Hofleverancier.
'S GRAVENHAGE, Sumatrastraat 145, Teleph. 1427.
SCHEVENINGEN, Badhuisstraat 103, Teleph. 2854.
ANALYSE DER WESTERN VALLEYS
GROSS HANDS ANTHRACIETH:

KOOLSTOF	92.73 pCt.
WATERSTOF	3.37 „
ZUURSTOF & STIKSTOF	2.69 „
ZWAVEL	0.45 „
ASCH	0.76 „
	100 pCt.

Eerste Nederlandsche
Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.

Directeuren:

Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.

Adjunct-Directeur: P. DEURINK.

Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk ingaande en uitgestelde Lijfrenten.

Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.

Levensverzekering met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.

Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met onderdoms-pensioenen.

Bijkantoren te: **AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT, BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.**

RAJAH-THÉE

de **Nationale Thee** bij uitnemendheid, is een product van **NEDERLANDSCH-INDIË.**

Overal verkrijgbaar à f1.50, f1.25, f1.— en f 0.80 per pond. in pakken à 4, 2, 1 en 1/2 ons.

Luxe-blikken à 2 1/2 ons 75, 60 en 50 cts.

RAJAH-THÉE wordt des namiddags geschonken in den winkel van „Boeatan“ Plaats.

MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELLEN.
Meubilering. Stoffeering. Decoratiën.

H. P. MEIJS,
Reinkenstraat 25, Den Haag.
GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

Abonneert U op de
Bintang Hindia.
Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“,

HAAGPOORT 4.

Ieder oud-gast steune door zijn abonnement!

Zutphen Vooruit.

Zutphen, gelegen in een gezonde, boschrijke, malaria-vrije omgeving, is bijzonder geschikt voor vestiging van gezinnen die een gezellige, niet te dure woonplaats verlangen. Huren matig. Op het gebied van Tooneel, Concerten, Opera's, Kunst en Wetenschap is er hetzelfde te genieten als in grootere steden, maar veel goedkooper.

De plaats is uitstekend voor opleiding van jongelieden. Men heeft er een Gymnasium, H. B. School (beiden ook voor meisjes toegankelijk), Scholen van uitgebreid onderwijs, Meisjesschool, Kunstnijverheidsschool (tekenen, bootsceeren, houtsnijden, kunstnaaldenwerk, japonnaaien), Muziekscholen, Taal-cursussen, Kookschool, Rijksnormalessen, enz.

M. M. F. LUPPES, Voorzitter.
M. G. A. WENNIPS, Secretaris.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT,
Den Haag.

Logies te bespreken
per maand, week en dag.

Mevr. M. STOFFERS, v. Swietenstr. 134.
Indische Uitrustingen. Reform-onderkleding.
Huishoudelijk Maleisch.

OPRUIMING

van Gas-, Petroleum- en Amerikaansche Vulkachels
tegen veel verminderde prijzen.

ENGLEBERT-COLINET, Filiaal Noordeinde 190.
Speciale Inrichting voor Indische Families.

Vraagt

de bekende
Saucen en

Uw Leverancier

Groenten, Soepen,
Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, Leiden.

Wederom ontvangen de zoo gunstig bekende en alom geroemde
RONDDRAAIENDE Achterlappen,
welke scheefloopen der, **HAKKEN** onmogelijk maken.

MIDDELKOOP'S Schoenmagazijn,
Korte Houtstraat 1, Den Haag.

Wacht U voor minder kwaliteit namaakfels,

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag
TELEPHOON 1447.

Importeur van Indische Ingrediënten voor de Rijsttafel.

Goela aren, Mie, Soe-oen, Ketan, Kemirie, Kloeak, Gandaria en Rebong assin, Roode visch, Ketjap Bentina's, Bombaj's ducks, Samballans, Boemboe's, Guava, Gebroken Mie 20 cts. de 5 ons (tijdelijk), Geraspte Klapper. V. WOERKOM'S Nieuwe Jams en Vruchten op eigen sap (onovertreffbaar).

BRAND-APPARATEN

der nieuwste vinding, van de eenvoudigste tot de meest complete.

Groote voorraad Fijne Houtwaren.

TENZER'S VLOEIBARE VERF voor Hout, Gobelin, Fluweel, enz.
TENZER, Oude Molstraat 15, Den Haag.

Eenigt speciaal Magazijn. Geen goedkoop adres in Binnen- of Buitenland.

AGENTEN.

In onderstaande plaatsen worden agenten gevraagd tegen hoogste provisie voor de exploitatie van

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Br. fr. met opgave van tegenwoordige betrekking aan het bureau van dit blad, dat gaarne nadere inlichtingen verstrekt.

Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Groningen, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht en Zutphen.

van **Soest en van der Weijde.**

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en in Buitenland, incasseren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en a deposito.

Met 1 dag opzegging 3 pct.
Voor 1 maand 3 1/4 „
„ 3 maanden 3 1/2 „

Verstrekken **REISCREDIETBRIEVEN.**

Vereeniging **OOST en WEST.**

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 195, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken. Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, de Perponcherstraat n°. 93.

- Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.
- Een Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.
- Een bekwame linnennaaster.
- Twee jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.
- Twee geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.
- Vier dames voor pianolessen.
- Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
- Twee Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).
- Eene Dame voor onderricht in fröbelen (heeft diploma).
- Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.
- Eene Dame voor Zanglessen.
- Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
- Twee Dames voor waarnemen van een hofhoud en naar Indië gaan.
- Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
- Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf ook voor les geven.
- Twee Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de eene Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben vrees gereisd.
- Eene Juffrouw voor Depöthouder.
- Twee gew. O.-I. ambt. voor administratieve betrekking.
- Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.
- Twee jonge Meisjes om als kinderjuffrouw mede naar Indië te gaan.
- Eene Dame voor het verplegen van eene zieke dame.
- Eene geg. Ind. korpl. schrijver voor administratieve betrekking.

wordt doorgegaan. De verdediging van Indië is netjes geregeld... op papier, doch tegen een vreemde indringer zullen wij doodeenvoudig volkomen machteloos staan.

4. De katoencultuur in Indië. In een brief van den heer Th. Mac Gillavry aan de malangsche plantersvereniging lezen wij over diens bevindingen met de teelt van katoen het volgende:

Begin Januari van 1903 ontving ik van den heer Eekhout 500 gram katoenzaad cadeau.

Dit zaad omschreef hij als volgt: prima kiemkrachtig Egyptisch katoenzaad, gewonnen te Tendoressi aan de Wijnkoopbaai uit heesters afkomstig van zaad door de Chartered Bank verkregen uit Egypte, voldoende voor 1/4 bouw.

Volgens de aanwijzingen van den heer Eekhout werd het voor die aanplant bestemde terrein volkomen schoon gemaakt, geandjird op 5x5 rijlandsche voet en werden bij iedere andjird drie zaden uitgelegd.

Het zaad uitgelegd op 10 Januari was einde van die maand reeds boven den grond en reeds in Maart begonnen de planten te bloeien.

De aanplant was zoo gesloten dat tot einde October eenmaal schoonmaken met den patjol, waar tevens blootgekomen wortels werden aangeard en drie maal djombretten voldoende is geweest om haar schoon te houden.

In den beginne had de aanplant veel last van een rupsje dat in de toppen der takjes boorde. Bij voorkuur gebeurde dat in de takjes waaraan bloemknoppen kwamen.

Langzamerhand verdween dit rupsje en werd vervangen door een groote groene worm en een ontelbaar aantal kleine wormpjes. Die beesten schijnen het op de bloemen en de reeds geslaagde vruchten te hebben voorzien.

Tegen betaling van 20 à 30 stuk voor één cent gaf ik nu toe te reeds bijna 7.— uit aan het zoeken van ongedierte en nog is alles zoo vol dat ik uit één bloem minstens 20 beestjes haal.

Daartegenover staat een oogst van 8 K. G. gezuiverd katoen en 12 K. G. pitten.

Door een dergelijk resultaat kom ik tot de conclusie dat de cultuur van katoen hier op Soember Pakel niet te drijven.

De heer Mac Gillavry oordeelt te haastig. Een eenigszins afdoende uitkomst is door hem niet verkregen, zegt het Soer. Hbl.

FRITS.

De Spoorweg door de Anei-Kloof.

Nu het voor de tweede maal is, dat door een groote bandjir de kolossale brug in de Anei-Kloof weggeslagen is, geloof ik, die in de Kloof een zestal maanden doorbracht — al is het zeer lang geleden — toch daaromtrent mijn oordeel te mogen zeggen. Ik weet niet, of de spoorbaan van Koptanam naar Padang-Pandjang, in de Kloof langs den linker- of den rechteroever van de Anei loopt, maar ik vermoed, dat die baan, ook na het verlaten der Kloof, de Anei een tijdlang blijft volgen.

De Anei is een tijdlang blijft volgen. De Anei-rivier, die langs den voet van het Singalang en Tendikat (Tendik) gebergte stroomt, neemt tal van beken uit die bergen op. Die beken worden bij hevige regens ware stortvloed en de Anei wordt daardoor weldra een woeste stroom, die — het is gebleken — verbazende onheilen kan aanrichten. Wanneer ik mijne herinneringen raadpleeg en mij de Kloof met haar vele rotswanden, rivieren en waterstromen voorstel, zie ik een 300tal meters voorbij de samenvloeiing van de Singalang en de Anei — altijd in de richting naar Padang-Pandjang — een onbeduidend riviertje, dat aan de rechterhand uit het gebergte komt: de Ajer-Poetie.

De Ajer Poetie ontspringt op den Merapi, loopt, na het gebergte verlaten te hebben, steeds als een onbeduidende beek langs sawavelden, beneden langs de oude benting te Padang-Pandjang, achter de kleine Chineseesche kamp naar het gebergte van den Ambatjang en verder naar de Kloof. Het heb het ravijn van de Ajer Poetie meermalen gevolgd in de Kloof, waar het witte zavel-water in de Anei valt; het terrein is steeds zacht dalende. Waarschijnlijk is dat ravijn in 1841, toen de overgebleven bezetting van het reduit te Hoegoë Makintang — waar Schelling, Mariën en Tononito zich bezig bestemde rivanden in de lucht lieten vliegen — slechts daaruit wegtrok, door haar gevolgd en ontmoette zij in de Kloof den kolonel Michiels met de troepen van Padang. Het komt mij onbegrijpelijk voor, waarom dit ravijn niet is gevolgd, om de spoorbaan uit de Kloof naar de hoogvlakte van Padang-Pandjang te leiden.

Van de Ajer Poetie is nimmer een belangrijke bandjir vreeszen. Wellicht is een verandering van richting van den spoorweg langs de meergenoemde Ajer Poetie ook thans nog mogelijk.

Zatphen, 8 Februari 1904.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Van vreemde Koloniën.

Heerschers en overheerschten. Eigenlijk is de gekozen titel niet goed maar wij het eens wild-n hebben de verhouding in de koloniën van andere natieën tusschen de lieden van het overheerschte en die van 't heerschende welke laatste gemeenlijk ten zij met gezag bekleed, al is het weinig in de melk te drokken of te heerschen hebben in theorie n.l. — als de gekleurde broeder.

In theorie, zeiden we, in de praktijk toch hebben ze, zoo niet rechtstreeks dan toch middellijk een streepje voor, want dan onder de leuzen van 'handhaving van het prestige' niet lang geleden hebben we gezien, hoe men, n.l. de groote Deutsche Kolonial Verein doende is om aan het prestige van den blanke in de deitsche koloniën nog wat meer kracht te zetten. Men kent de heilige verontwaardiging dier vereniging en van haren president over de ongerechtigheden in den Congo-staat, waar ambtenaren gruwelen pleegden daarvoor gestraft werden, evenals het den grondvester van Duitsch Oost-Afrika, Peters, en het prinsje van Arensburg in Duitsch Zuidwest-Afrika verging. En toch aarzde men niet, om voor den blanke kolonist tot zelfs het recht reeds werd verleend daarvoor meerdere uitbreiding te verlangen.

De esclavage est mort, vive l'esclavage, maar dan onder een anderen vorm. Het zouden dan niet meer blank-officiëren zijn, die uit neger-ruggen de dividenden kloppen voor de zich elders bij Wijnje en Trintje verknouterende kapitalisten, maar pionniers der beschaving, die met de zweep den luie neger in diens eigen belang zouden leeren werken, waarbij dan als van zelf een zoet winstje voor de beschavers zelven af zou vallen.

Welke intusschen de individueele opvatting der kolonisten in de deitsche protectoraten omtrent het hoog houden van hun prestige is, blijkt o. i. het best uit de aanleiding, die men voor den opstand onder de Hereros in Duitsch Zuidwest Afrika aangeeft. De Deutsche Kolonial Zeitung deelde n.l. mede dat de reden daarvoor gezocht moest worden in de schulden waarin de Hereros moeten steken, tengevolge — dit zegt 't blad er niet bij van hunne transactiën met goudschietende deitsche woekeraars in de kolonie.

Terwijl zich op deitsch koloniaal gebied de reactie, zij 't ook in een modern kleedje gestoken, baan breekt, de reactie, die elken blanke werkgever in de tropen het rietje of de cat-o'-nine-tails in de hand wil geven met een ransel er maar op los, als de kerels niet werken willen, begint men ook in Frankrijk te meenen, dat 't toch niet goed is om blanke en inboorlingen over één kam te scheren en wat voor den één deugdelijk bevonden is, ook goed te achten voor den ander. Een praktische toepassing van die meening vindt men in de instelling der repressieve rechtbanken voor inlanders in Algiers, welke instelling in het leven werd geroepen na de moordpartij te Marguerite, waarvoor een honderdtal beschuldigde inboorlingen zich twee jaren na 't gepleegde misdrijf voor 't hof van assizen te Montpellier in Frankrijk in hoogste ressort hadden te verantwoorden. Men begreep o. i. terecht dat 't in zulke gevallen in 't belang van orde en rust, in 't belang ook van het welgezinde deel der inlandsche bevolking niet alleen op een deugdelijke maar ook op een snelle berechting van 't misdrijf aankomt, om te voorkomen dat de lange duur der processen in de oogten der groote massa, door enkele ontverreeden maar al te licht bewerkt, de betekenis erlangt van zwakte der regering. En wanneer nu ook de instelling van bedoelde rechtbanken voor het inlandsch gedeelte der bevolking den stempel van minderheid op dat deel drukt, dan kan zulks o. i. geen aanleiding tot afkeuring geven waar men 't er nu toch vrij algemeen over eens is, dat de taak eener koloniale mogendheid in de eerste plaats eene beschaving is, d. i. onder andere het peil der overheerschte rassen op te beuren tot dat, hetwelk het heerschende ras inneemt, eene taak, die naar onze meening langs lijnen van geleidelijkheid behoort te worden ten uitvoer gebracht, en waarbij 't plotseling opdringen van 't gelijkheidsbegrip slechts storing kan werken op den goeden gang van zaken. Wij meenen dan ook dat de richting, waarin thans de fransche koloniale politiek schijnt te zullen worden gestuurd, de ware is. Geen teruggaan tot oude, verderfelijke toestanden, zooals die door deitsche koloniale kringen blijkt te worden voorgestaan, en waarbij de handhaving van het individueel prestige van 't heerschende ras op den voorgrond staat, maar een geleidelijk opbouwen, waarbij dan, zooals we reeds aanduidden, moet worden gebroken met 't, in fransche radicale kringen nog steeds gangbaar, doch in de praktijk voor als nog ondeugdelijk gebleken gelijkheidsbeginsel. Men besefte nu in toonaangevende fransche koloniale kringen dat voor dit beginsel nog niet overal plaats is, dat opvoeding daaraan behoort vooraf te gaan. Of nu evenwel het standpunt, waarop men den inboorling wil zien geplaatst, overeenkomt met dat, waarop hij, zooals hij nu is, reeds aanspraak maken kan? Het feit, dat, ook in ons blad weergegeven circulaire van den Deutsche Kolonial Verein in een toonaangevend koloniaal blad als de Dépêche Coloniale, zij 't ook niet geheel onverdeelde instemming vond, zou wellicht te denken geven, zoo niet juist in den laatste tijd verschillende maatregelen in de fransche koloniën, zooals b.v. die, welke door den heer Beau ter bescherming van den inlandschen werkmans zoo wel als van den blanke werkgever in Indo-China zijn getroffen, er op wezen, dat men er den inlander hooger stelt dan in bedoelde circulaire het geval was.

Wat de engelsche koloniën aangaat, zou men, afgaande op de zelfverheerlijking, bij onze bureu van over 't Kanaal zoo uiterst gangbaar, wil moeten aanemen, dat daarvoor den inboorling alles op zijn best gaat, hem, zooals een amerikaansche critiek op ons koloniaal beheer te lezen gaf, daar in tegenstelling met onze koloniën een menschwaardig bestaaf werd verzekerd.

't is waar, uit eigen ervaring tekenen we 't volgende op: Voor eenige jaren doortrekkende te Singapore vertoevende zagen we, hoe, toen een gezagvoerder, X, bij Johnstons Pier in een riksha stappende, zijn stok ophief om den Chinees, die zijns iuzens niet vlug genoeg aantrok, tot meerdere spoed aan te zetten, een inlandsche policeman uit de nabijheid kwam toeschieten met een bevelend: "Don't sir, or else..."

Stellen we daar tegenover hoe in ons Indië de politie machteloos schijnt te staan met betrekking tot de mishandelingen, waaraan, om bij een overeenkomstig voorbeeld te blijven de inlandsche dos à dos-voerders zoo dikwerf van de zijde van het publiek bloot staan, dan... blijkt o. i. daaruit alleen, dat de politie in engelsche koloniale havenplanten zich beter kan doen gelden dan in onze aziatische bezitting het geval is.

Men zou zich b.v. ten eerste vergissen, zoo men zou meenen, dat b.v. de rechten van den inlandschen werkmans ten opzichte van den blanke werkgever in engelsche koloniën ten volle gewaarborgd zijn.

Wij verwijzen hierbij naar 't voorbeeld van den engelschen directeur eener katoenspinnerij in Tongkin, die bij gelegenheid van een werkstaking onder zijne arbeiders zeide, dat men in Engelsch-Indië dat volke onmiddellijk tot rede zou weten te brengen; teekenen even aan, dat een engelsch suikerplanter in de provincie Wellesley ons eens, om de moeilijkheden te schetsen, die bestuursambtenaren den planters in den weg kunnen leggen, met wie ze niet op goeden voet staan, 't volgende meedeelde: "Een bengaloesche koolie stond me aan 't einde van een voetpad met een knuppel op te wachten. Ik gaf den kerel geen tijd voor den eersten slag, greep een Decauville-rail en sloeg hem de hersens in, en waarachtig, ik ben voor dien dooden koolie nog bijna in moeilijkheden gekomen, omdat ik 't met den toenmaligen ambtenaar in die buurt niet al te best kon stellen"; herinneren nog eens aan mishandelingen, waaraan koolies op de thee-plantages in Assam bloot stonden, en meenen dan de gevolgtrekking te mogen maken, dat in de engelsche bezittingen, afgescheiden van het vernisje, dat de buitenwereld in de groote steden te zien krijgt, en niettegenstaande goed bedoelde bepalingen, de verhouding tusschen blanke en inboorlingen geenszins is, zooals 'die behoort te wezen.

Men behoort om zich van de juistheid dezer conclusie te overtuigen ook slechts, zooals wij 't een tijd lang in de ceylonsche bladen deden, in engelsch-koloniale bladen de verslagen der rechtzittingen te volgen en daarbij te ontwaren hoe de, natuurlijk door engelsche rechtshouders bediende Vrouwe Justitia den sahib steeds beter gezind was dan den inboorling.

Was, zeggen we opzettelijk, omdat daarin kortelings, wat b.v. Engelsch-Indië aangaat, een keer schijnt te zijn gekomen.

Den 13en November II. wendden zich de voorzitters van de Kamer van koophandel van Bengalen, van de Handelsvereniging in die provincie en zoo meer uit naam van den handel tot de regering om zich te beklagen over het feit, dat de inlanders in rechten zouden worden overgetrokken. De engelsch-indische regering heeft nu onlangs op dat

adres van antwoord gediend en daarin ontkend, dat den Europeanen ooit onrecht zou zijn geschied, terwijl zij verklaarde, dat veelere 't tegenovergestelde kon worden beweerd. Zij betreurde de uitingen in de pers, welke slechts dienen konden om rassenhaat te kweeken, en voegde daaraan toe dat zij 't zich in 't bijzonder ten plicht stelde om de belangen van hare miljoenen onderdanen te beschermen en toe te zien dat allen gelijk recht geschiede.

De Times besprak den 4en dezer in een leader dat antwoord en gaf daarbij de volgende behartigenswaardige wenken:

"Rassenhaat is opgewekt. Het past daarom nu aan de engelsche regering, zowel als aan de europesche gemeente om de niterste zelfbeheersching en gematigdheid aan den dag te leggen. Dezen behooren zich te herinneren dat ons gezag in Indië is gegrondvest op rechtvaardigheid en verdraagzaamheid, en dat een ruwe, moedwillige aanval den goeden naam van het gouvernement schaadt en een gevaarlijk wapen in de handen zijner tegenstanders geeft. De regering moet niet uit 't oog verliezen, dat de positie van op zich zelf staande Europeanen, alleen te midden van inlanders, dikwerf hoogst moeilijk is en dat hun geduld op een zware proef gesteld wordt door een klasse van inlanders, die in toepassing brengen wat hun door de lager staande organen der inlandsche pers ten opzichte van hunne blanke werkgevers wordt geleerd."

Britsch Noord-Borneo. De gouverneur van dit noodlijdend engelsch protectoraat, Birch is plotseling te Londen aangekomen zonder daartoe vooraf zich met de British North Borneo Company te hebben verstaan.

De londensche correspondent van de N. R. Ct. schreef den 4en dezer naar aanleiding hiervan 't volgende aan zijn blad:

"Vanmiddag heb ik een kort onderhoud gehad met den heer Cowie, beheerend directeur der British North Borneo Company. Ik vreesde evenwel, dat hij mij niets naders zou kunnen mededeelen over de komst en het eigenlijke reisdoel van gouverneur Birch uit Sandakan. Men weet, dat er geruchten liepen, volgens welke gouverneur Birch herwaarts gereisd is om aan de Britsche regering zekere plannen voor te leggen met de strekking het geheele grondgebied der Compagnie, mitsgaders Sarawak en Laboan door den Staat te laten overnemen. Dienaangaende zou er een ernstige wrijving zijn ontstaan tusschen de Compagnie en hem.

"Neen," zeide mij de heer Cowie, "ik kan u tot mijn spijt niets mededeelen, hetzij om de geruchten, door u bedoeld, te bevestigen of tegen te spreken."

Maar daárin, alsook in de omstandigheid, dat hij en gouverneur Birch elkander nog niet hebben ontmoet, ligt toch wel eenige zijdelingsche bevestiging van het feit, dat de betrekkingen van laatstgenoemde met de Compagnie niet bepaald van de prettigste geweest zijn in den laatste tijd. Ook lag hetzelfde opgesloten in 's heren Cowie's erkenning, dat de overkomst van den gouverneur op diens eigen wensch geschied is, en zeer waarschijnlijk tegen den zin der Compagnie.

Tevens blijft het mogelijk, dat de voorstellen en plannen van Birch nog veel verder gaan dan Borneo, zich namelijk uitstrekkend tot zekere gedeelten (eilanden) van Polynesië of de Straits. Men zal zich herinneren, dat hij herhaaldelijk een rol gespeeld heeft in Malakka en Australazië."

Portugeesche Koloniën. Carl Singelmann schreef hieromtrent in de Deutsche Kolonial Zeitung het volgende: De Deutsche Kolonial Zeitung is gewoon om de gebeurtenissen in niet-deitsche koloniën te bespreken, zoowel om zijn lezers de ontwikkeling dier landen voor oogen te voeren als om daaruit ten behoeve onzer eigen koloniën gevolgtrekkingen te maken. Bij de bespreking van toestanden in portugeesche koloniën komt echter nog iets in aanmerking voor onze bijzondere aandacht. Het kleine luisitaansche koninkrijk met zijn roemvol verleden heeft bij lange na niet genoeg inwoners en beschikt ook niet over voldoende kapitalen om de overgebleven, nog altijd beduidende koloniën zelf tot ontwikkeling te brengen. Het spreekt nu van zelf dat daar, waar 't portugeesch kapitaal tekort schiet, het buitenlandsch kapitaal wordt toegelaten, wanneer het ook even natuurlijk is dat de Portugeezen hun koloniën liefst door middel van eigen kapitalen zouden willen ontwikkelen.

De vreemde kapitalen kwamen tot nu toe hoofdzakelijk uit Engeland, Frankrijk en België, en het is wel in de eerste plaats dat zij zich naar de kolonie Mozambique, ongeveer zoo groot als Duitschland en Italië te zamen, richtten en in de tweede plaats naar Angola, ongeveer zoo groot als Duitschland en Oostenrijk-Hongarije te zamen.

Zonder eenigen twijfel zijn ook groote deitsche kapitalen geïnteresseerd bij de ontwikkeling der portugeesche koloniën; n.l. wat handel en scheepvaart betreft, maar zulks is niet of slechts in geringe mate het geval met betrekking tot den aanleg van spoorwegen, tot land- en mijnbouwondernemingen in die gewesten, hoewel juist in die richting veel kan worden gedaan om de deitsche belangen te bevorderen.

De uitvoer van Duitschland naar Portugal en zijne koloniën wijst niettegenstaande bemoeijng door het toltarief zeer aanzienlijke getallen aan: 20 miljoen mark naar Portugal en 1½ miljoen marken rechtstreeks naar Portugeesch Oost- en een gelijk bedrag naar Portugeesch West-Afrika. Evenzo is de invoer uit Portugal en zijne koloniën zeer aanzienlijk: 18 miljoen marken uit Portugal, 1½ miljoen uit Portugeesch Oost- en 6½ miljoen uit Portugeesch West-Afrika. In 1902 werden b.v. 845000 kilos caoutchouc en 5418300 kilo's cacao uit die landen in Duitschland ingevoerd. Onder zulke omstandigheden zou men moeten aanemen dat het deitsche kapitaal ondernemingen in de portugeesche koloniën niet in hoofdzaak aan engelsche, fransche en belgische kapitalisten zou overlaten, maar 't is helaas wel zoo. In het algemeen hecht men er in Duitschland weinig betekenis aan of de geprojecteerde spoorwegen in Zuid-Angola van Lobito-Benguella of van Mossamedes of van Port Alexandre uitgaan, welke richting zij nemen, en of ze met engelsch of met fransch kapitaal worden gebouwd en toch zou men, wegens den invloed, welke deze wegen op het naburig deitsche gebied kunnen uitoefenen, moeten wenschen, dat niet alleen in die spoorwegen maar ook in de land- en mijnbouwondernemingen en het gezonde achterland van Mossamedes deitsch kapitaal werd gestoken.

't Zelfde valt ten opzichte van Oost-Afrika op te merken, waar zoo wij met onze Kileva-spoorweg naar 't Nyassa meer te laat komen, het verkeer langs den Shiro en Zambesi en de geprojecteerde spoorwegen in Mozambique door 't engelsch kapitaal zal worden afgeleid. De ontwikkeling der portugeesche koloniën is geenszins eene gelijkmatige. In Mozambique b.v. gaat alles vlug in zijn werk en wel te meer naar mate men zuidelijker komt, door den invloed der Beira- en Delago-spoorwegen. De inkomsten van Mozambique stegen van omstreeks 666000 marken (± 400000 gulden) in 1881 tot 2 miljoen marken in 1888, tot 7 miljoen in 1892 en tot 9½ miljoen in 1897, terwijl ze voor het loopende jaar op 12 miljoen worden geschat. Het grootste gedeelte der kolonie is, gelijk bekend is, aan drie groote maatschappijen van Mozambique, Zambesi en Nyassa uitgegeven, waarvan de eerste in de eerste jaren telkens ½ miljoen marken er bij moest leggen, maar in 1898, 5 jaren na de oprichting reeds een winst van 600000 marken maakte waarvan 7½ pct. dividend kon worden uitgekeerd. Ook 1899 was een goed jaar voor de maatschappij, maar tengevolge van den Transval-krijg is zij een dividendoos tijdperk ingetreden, waaraan nu wellicht eerst een einde zal komen.

Angola heeft met tegenspoeden te kampen gehad en zag zijn handelsomzet van 30 miljoen marken in 1900 tot 21 miljoen in 1901 en tot 16 miljoen in 1902 terug gaan, wat aan den achteruitgang van caoutchouc- en koffiehandel

sen aan de concurrentie van den Congo-staat is toe te schrijven. Zulke tegenspoeden komt men te boven, vooral wanneer te rechter tijd er aan is gedacht, om niet alles op ééne cultuur te zetten. Een prachtig voorbeeld heeft San Thomé gegeven. Hoewel op dit eiland, dat op het einde van de 18e eeuw nog 2½ miljoen kilo suiker uitvoerde, deze industrie ten behoeve van Brazilië werd onderdrukt, en in 1842 nog slechts 450 kilo koffie en 380 kilo cacao van daar werden uitgevoerd, bedroeg de export in 1878 toch reeds 1.394000 kilo koffie en 242000 kilo cacao. Sedert werd cacao de hoofdzaak voor het eiland, dat in 1902 voor een waarde van 13 miljoen marken, hoofdzakelijk aan cacao uitvoerde.

Wanneer men bedenkt dat de geheele handelsomzet der portugeesche koloniën nu reeds een totaal van 150 miljoen marken aanwijst, waarvan slechts, niettegenstaande differentieele rechten, een bedrag van 45 miljoen op het rechtstreeksch verkeer tusschen het moederland en de koloniën komt te vallen, waarbij dan nog moet worden in aanmerking genomen dat het moederland meer als tusschenpersoon optreedt en zorgt voor de overlading der waren te Lissabon, dan zal het duidelijk zijn, dat die toestanden nadere bestudeering wel waard zijn.

In Portugal zal ook steeds meer de overtuiging zich baan breken dat bij de onvoldoendheid der eigen kapitalen, die b.v. ook in het moederland nog plaatsing zouden kunnen vinden tot het aanbrengen van verbeteringen in den landbouw, het ten eenemaal verkeerd is, om aan het buitenlandsch kapitaal mogelijkheden in den weg te leggen door daaraan in eigen belang te bezwarende voorwaarden te stellen. Zulke een bemoeijnging zou stilstand tengevolge hebben en stilstand is achteruitgang.

Boekbespreking.

In het Tijdschrift van het Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap besprak Jhr. L. C. van Pankhuys een uitvoerig artikel van den Pater-Kedemptorist C. van Coll, ruim dertig jaren missionaris in Suriname, over de Indianen en de Boschnegers van Guyana, dat onder den titel „Gegevens over land en volk van Suriname" in de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië van het „Koninklijk Instituut" werd opgenomen.

Zij die zich nog herinneren hoe, geleid door eigen studie en aanschouwing, de heer v. P. een paar jaren geleden in eene reeks onderhoudende voordrachten voor een ieder, die luisteren en leeren wilde, zoowel te 's Gravenhage als te Haarlem, dezelfde onderwerpen behandelde, die den hoofdinhoud uitmaken van het door hem thans besproken geschrift van den missionaris, zullen het begrijpen dat wij onze lezers aansporen om, als zij daartoe de gelegenheid vinden, het Tijdschrift van het Aardr. Gen. en ook de aangehaalde Bijdragen op te slaan.

Van den heer v. P. ontvingen wij een overdruk van hetgeen hij schreef, die te vinden is op de leestafel in het gebouw Laan van Meerdervoort 195, den Haag, en ook door leden buiten den Haag kan worden aangevraagd.

Voornaamste inhoud van Nederlandse Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië, Januari 1904.

G. de Waal van Anckeveen: Over de vruchtbaarheid van den grond. — P. J. van Maanen: De klei-industrie, in verband tot de hier aanwezige grondstoffen „kaolien" en „veldspath." — H. J. Kerbert: Aanleg van djaticultures met verstrekking van eetpadi. — C. J. Blume: De hoofdoorzaak van de verwaarloozing van oostfeet op Java. — M. D. Bois: Groententeelt in de tropen. — Berichten omtrent de Europeesche houtmarkt. — Persoverzicht.

Teysmannia, 12e af. 1903.

J. van Breda de Haan: Zintuigen der plant (vervolg). — H. J. Wigman: Phalaenopsis (Angrek boelan). — Korte Berichten uit 's Lands Plantentuin. — J. C. Koningsberger: Over enige insecten, schadelijk voor de katoencultuur op Java. — Dr. E. C. Julius Mohr: Nieuwe vormen voor de droogschuur. — Dr. F. W. T. Hunger: Het rupsen zoeken bij de tabak in verband met het later optreden der Mozaiek-ziekte.

Het Nederlandsche Zeewezen, 1 Febr. 1904.

H. F. Hoven: Iets over de opnemng van Straat Makassar. — De reis van Hr. Ms. „Java" naar Zuid Nieuw-Guinea.

De Indische Mercur, 9 Febr. 1904, No. 6.

v. G[orkom]: Landbouwdepartement in Indië. — H. van Cappelle: Het heden en de toekomst van Suriname [bespreking der brochure van J. A. de Gelder] I. — Koloniaal Museum. — Malangsch koffiecongres (vervolg). — Plafond- en wandbekleding van staal. — Eenige opmerkingen over de cultuur en de bereiding van thee (vervolg). — Een Theemarkt te Batavia. — Een theemarkt te Batavia, en een verweer, door H. Th. Klaasen. Malangsche vereniging van koffiëplanters. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl., 12 Febr. 26 Febr. 11.30 's av. Rotterdam, Lloyd, 19 Febr. 4 Mrt. 11.30 's av. Genua, Nederland, 9 Febr. 23 Febr. 9.15 's av.

(Suppletioire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd, 2 Febr. 16 Febr. 7.45 vm. Marseille, Fr. dienst, 20 Febr. 5 Mrt. 7.45 vm. Brindisi, Eng. dienst, 12 Febr. 26 Febr. 1.—mid. Napels, Duits. dienst, 15 Febr. 29 Febr. 9.45 's av.

Via Marseille: Suppletioire verzending van brieven, briefkaarten en aangetekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletioire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire, Fr., 8 Febr. 7.45 via. Amsterdam, Nederl., 14 Febr. 29 Febr. 11.20 's av. Southampton, Eng., 16 Febr. 1 Mrt. 5.05 mid.

MAIL CURAÇAO.

Via Hamburg den 1n van elke maand, alleen op verzoek, 5.05 vm. Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatste van elke maand 7.20 's av. Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN. (Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av. Liverpool. Elke nMaandag 7.20 's av.

P. Happel Jr.
CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
'Koude en warme Schotels.

DAMES LAMBOUY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.
W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, " "
B. STRAUB, Frederikstraat 10, " "
VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, " "

Th. A. A. SIMONIS
34 GROENMARKT,
over de Prinssestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.
STOOMDESINFECTIE
EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.
Machinale Stoomzuivering
van Bedveeren.
Wasschen, opmaken en repareren
van beddegoed.

PAUL C. KAISER,
Prinssestraat 66,
Elandstraat 94, Weimarstraat 35,
Heerengracht 24,
levert alle soorten brood, van de
BESTE hoedanigheid.

B. F. C. DALDERUP,
ATJHSTRAAT 68-68a-70, hoek Batjanstraat.
Het beste en voordeeligste adres voor
BUSGROENTEN,
UITGEWOGEN GROENTEN,
ZUURKOOL,
GEDROOGDE GROENTEN,
GEDROOGDE VRUCHTEN,
VRUCHTEN IN BLIK,
GELD. ROOKWORST.

 Corsmit Brossois & Co.
Meubelfabrikant
DEN HAAG.

Compleete Meubilerij,
benevens verhuur van Meubilair.
Voor Benedenhuis p. maand f 15.—
» Bovenhuis » » 20.—
» geheel huis » » 40.—
Bijzondere conditiën voor repatriërenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

GIDS
VOOR

(Repatriërenden),
Gratis aanbieding van de Haagse Uitgevers-Mij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”
Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande
hotels gratis aan de repatriërenden
aangeboden:

- Hôtel des Indes, Batavia.
- Grand Hôtel „Java” „
- Hôtel „Ort” „
- „ Du Pavillon, Samarang.
- „ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
- „ Simpang, Soerabaja.
- Oranje Hôtel, Padang.

Vraag prospectussen voor
advergentiën.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Nederlandsch Wapenmagazijn

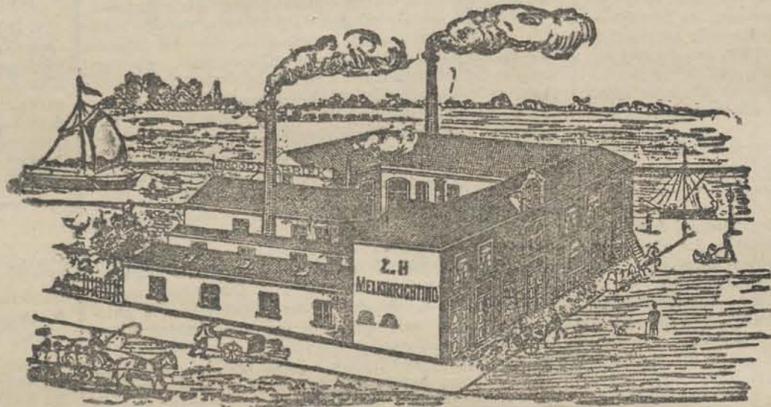
voorheen S. DE JAGER,
HAARLEM, Barteljorisstraat 32.
's GRAVENHAGE, Spui 12.
Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

SNOEREN'S
Superieur
SCHOEISEL

verkrijgbaar:
NOORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.
Maat- en Reparatie-Inrichting.

R. Glastra.
5-5a BIERSTRAAT, DEN HAAG.
in VERHUIZINGEN,
MET GROOTE en KLEINE MEUBELWAGENS.
Manden en Kisten gratis
in bruikleen.

HEINEKEN'S
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.
Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.
Telefoonnummer 2478.
Amsterdam, v. d. Helststraat 1.
Utrecht, Potterstraat 20.
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

Waldorpstraat b/d Bijswijksche Weg,
heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood bereid uit de
ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Speciaal adres voor
Zoet Roggebrood en Bruinbrood.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend
gewaARBORGd is.

STAAT
voor aanvraag van VERLOFSTRACLEMENT
VOOR
H.H. INDISCHE AMBTENAREN (officieel model).

Verkrijgbaar bij den uitgever van dit blad, Haagpoort 4.

Prijs 2½ cent,

VERHUIZINGEN en TRANSPORTEN

binnen de stad,

van en naar alle plaatsen in Nederland en het Buitenland

J. J. MESKER,

Casuariestraat 13, - Den Haag

TELEFOON No. 259.

Het Garen-, Band- en Passementerie-Magazijn

DE KATOENBAAL

NOORDEINDE 15-17A

GROOTE OPRUIMING

van alle
Mode Artikelen
tegen zeer verminderde prijzen.

F. H. BOTHE,
21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN

Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

OOST en WEST.

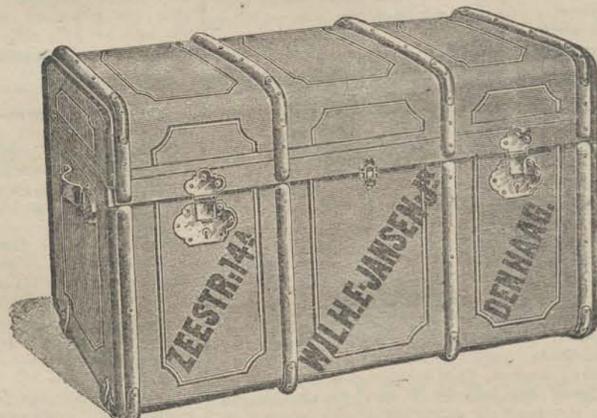
RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 195.

Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.
Des Zondags van 12 tot 7 ure n.m.
Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.
Eenvoudige rijstafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en
sambal (plat du jour) / 0.80.

Diné f 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES } voor 10 plats du jour f 7.00,
} voor 10 diners f 12.50.

Het lokaal is telefonisch verbonden, zoowel ten gerieve der leden, als tot
ontvangen van bestellingen.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,
Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerkers.
Gecomprimeerde Photo-Artikelen.

CASCARA-PASTILLES } zeer aangename laxermiddelen.
WONDEROLIE-PASTILLES }

INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHE AANVOER.

LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGERINGEN.

Zie aanbevelingen Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg
Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen, enz. enz.

Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. Te bekomen bij alle Apotheken

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
Ardjoeno	1904	1904	1904	1904	1904
Goentoe	20	3	8	28	30
Merapi	5	17	22	11	13
Gedé	19	31	5	24	26
Gengaran	2	14	19	8	10
Sindoro *	16	28	3	22	24
Salak	30	12	17	5	7
Lawoe	14	26	31	19	21
	28	9	14	3	5

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.

De Agenten: Eijkensluyters & Tromp Anna Paulownastraat 1 d, 's-Hage.